

V. Kronika ekonomiczna.*

I. Rolnictwo i pokrewne gałęzie wytwórczości rolnej.

Treść: Produkcja, zapotrzebowanie i rozdział soli potasowych. — Dowóz kukurydzy na paszę do Województw Zachodnich. — Zbiory w 1921 r. — Porównanie areалу uprawy i zbiorów w r. 1919/20 i 1920/21.

Produkcja soli potasowych w Kałuszu od grudnia 1920 r. do sierpnia 1921 r. wynosiła 19683 tonn. Produkcja stale wzrasta. Dotychczas eksploatowano w poszczególnych miesiącach (w tonnach):

Grudzień	1920 r.	1690	maj	1921 r.	2112
styczeń	1921 r.	1890	czerwiec	„	2349
luty	„	2206	lipiec	„	2498
marzec	„	2028	sierpień	„	3016
kwiecień	„	1894			

W Kałuszu produkuje się potas w postaci kajnitru (ca 13% potasu) i soli potasowej (20—32% potasu). Produkcja pod koniec roku wynosić będzie przeszło 100% produkcji w grudniu.

Czynniki miarodajne starają się produkcję potasu podnieść do tego stopnia, aby zapotrzebowanie kraju w zupełności pokryć. Zapotrzebowanie tylko samej byłej dzielnicy pruskiej wynosiło normalnie ca 260.000 tonn rocznie, i to ca. 200.000 tonn kajnitru oraz 60.000 tonn 40% soli potasowej. Aby więc tylko tę ilość osiągnąć musi wynosić produkcja 80 razy więcej. Licząc zapotrzebowanie Kongresówki, Kresów i Małopolski w tej samej wysokości widocznem jest iż rząd winien dokładać wszelkich starań, aby eksploatację potasu w Kałuszu odpowiednio rozbudować i umożliwić odtransportowanie tego nawozu. Dotychczasową produkcję dzielono na poszczególne dzielnice w stosunku 50:30:20 na byłą dzielnicę pruską, Kongresówkę i Małopolską. Faktyczny przydział nie odpowiadał stosunkowi powyższemu, bowiem Małopolska otrzymała ca 56%, Księstwo w ostatnich miesiącach ca 40%. Trudności transportowe, żywnościowe i ekonomiczne uniemożliwiały zastosowanie ustalonego klucza.

Dowóz kukurydzy na paszę od 1. 4. — 30. 8. 1921. przez Gdańsk wynosił 10.324.446 kg. z tego przypadło na Pomorze 2.210.457 kg. na Poznańskie 8.113.989 kg. Kukurydzę przydzielono gratis tym rolnikom, którzy zaopatrywali z wiosną 1921 r. kresy w ziarno siewne.

*) Prosimy o poprawienie błędu drukarskiego, jaki zakradł się w dziale 4-ym „Kroniki” w zeszycie III-cim w tabeli na str. 623; w dwóch końcowych wierszach ostatniej i przedostatniej kolumny tabeli:

		jest	powinno być	
B inne artykuły	1778.00	2056.55	734.00	750.60
bydłem A i B	734.00	750.60	1778.00	2056.55

Przypuszczalny zbiór w roku 1921. w centn. metrycznych z i ha.
według komunikatu Nr. 5A. i Nr. 6. G. U. S. w Warszawie.

Dzielnica i Województwo	Nazwa Ziemiopłodów															
	Pszeni- ca ozims jara	Or- kisz	Żyto ozime	Żyto jare	Jęcz- mień oziw jary	Jęcz- mień jary	Owies	Kze- pak jary	Proso	Gryka	Groch	Lubin na ziarno	Zem- laka ziarno	Bura- si- cuki krowe stew.		
Rzeczpospolita Polska	12,6	10,4	10,2	11,6	9,2	12,6	12,1	11,3	7,3	8,4	5,5	8,4	8,5	80,2	132,3	165,8
I. 1. Woj. Warszawskie	12,4	10,6	—	11,8	7,9	12,7	12,4	9,8	4,8	5,2	4,7	5,4	6,6	58,5	93,4	120,1
2. " Łódzkie	14,0	11,5	7,2	12,9	9,0	9,0	13,2	12,5	6,4	7,0	4,7	7,2	6,1	72,1	94,5	122,8
3. " Kieleckie	13,1	10,6	—	11,3	8,6	13,8	13,4	12,4	6,1	7,3	4,1	6,4	6,6	75,0	123,9	168,3
4. " Lubelskie	10,4	9,7	9,5	9,7	7,3	11,6	13,1	12,7	6,8	9,0	6,4	8,4	9,7	92,4	139,8	142,7
5. " Białostockie	9,8	7,9	—	10,4	7,7	11,6	10,0	9,5	7,7	7,5	4,3	12,7	6,3	76,8	—	196,9
B. dzielnica rosyjska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 województw ogółem	11,9	10,1	10,3	11,2	8,1	12,6	12,4	11,4	6,4	7,2	4,8	7,6	7,1	74,3	112,8	150,2
II. 1. Woj. Krakowskie	10,3	8,2	8,5	9,7	6,8	10,8	10,8	10,4	4,9	8,4	4,7	7,8	8,4	73,6	175,2	166,0
2. " Lwowskie	10,1	9,7	10,3	11,1	8,7	10,4	11,0	11,7	8,0	10,8	6,1	5,7	10,8	106,1	199,9	238,2
3. " Stanisławow.	9,2	9,0	9,2	9,0	8,2	10,6	9,7	11,5	—	10,8	8,0	9,2	10,4	104,9	139,2	222,0
4. " Tarnopolskie	9,8	9,4	12,2	10,3	9,2	10,1	9,9	11,3	9,6	10,6	7,1	10,4	13,9	100,6	139,2	246,6
B. dzielnica austrya- cka ogółem	9,8	9,1	10,1	10,0	8,2	10,4	10,4	11,2	7,6	10,2	6,3	8,3	10,9	96,2	167,7	218,2
III Śląsk Cieszyński	12,2	10,1	—	11,3	10,4	12,7	12,2	9,9	—	—	3,6	7,2	—	87,4	—	120,8
IV. 1. Woj. Poznańskie	17,2	12,5	—	13,7	9,4	14,9	13,7	12,9	9,4	11,0	8,2	11,8	8,2	74,5	125,4	137,2
2. " Pomorskie	14,9	11,8	—	13,3	13,3	13,7	12,2	11,8	9,8	—	5,5	9,8	9,4	82,3	145,0	145,0
B. dzielnica pruska ogółem	16,5	12,2	—	13,7	11,0	14,5	13,3	12,5	9,4	11,0	7,1	11,0	8,6	78,4	133,3	141,1
V. 1. Woj. Poleskie	7,5	7,7	—	9,1	8,6	—	7,9	8,6	—	5,5	5,2	9,1	5,7	67,7	—	—
2. " Nowogrodzkie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,6	6,6	11,5	74,5	—	152,2
Wojew. Kresow Wschodnich ogółem.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,5	4,4	7,9	8,6	71,1	—	152,2

Statystyka Głównego Urzędu Statystycznego jest niekompletna; omija bowiem dane dotyczące rozmaitych roślin, dziś dość znacznie rozpowszechnionych jak: rzepak zimowy, len, gorczyca, rzodkiew, konopie, seradela, nasiona buraka cukrowego i pastewnego, dalej dane dotyczące sprzętu koniczyn i traw na ziarno i na paszę. Najlepsze sprzęty zbóż kłosowych, oleistych, strączkowych i nasion wykazuje woj. Poznańskie, dalej następują województwa Pomorskie, Łódzkie i Kieleckie. Pomienione województwa wykazują sprzęt przekraczający przeciętną z całej Rzeczypospolitej Polskiej. Województwo Warszawskie równa się mniejwięcej z przeciętną. Natomiast województwa: Lubelskie, Białostockie, Krakowskie, Lwowskie, Stanisławowskie i Tarnopolskie oraz Śląsk Cieszyński nie osiągnęły sprzętu przeciętnego, oprócz sprzętu jarych zbóż, który wypadł zadawalniająco w stosunku do innych województw. Gorszy zbiór nasion ozimych wynikał z powodu niedostatecznej uprawy roli i spóźnionego wysiewu w jesieni 1920 r., po odparciu najazdu bolszewickiego z tychże województw.

Sprzęt okopowych, ziemniaków i buraków, przedstawia się w innym świetle. Mianowicie Małopolska wykazuje sprzęty najlepsze, bo przekraczające przeciętną z całej Polski, którą osiągają jeszcze województwa Lubelskie i Pomorskie. Reszta znajduje się poniżej przeciętnej. Brak opadów i nawozów sztucznych spowodował, że sprzęt okopowych w całej Polsce wypadł na ogół lichy.

W statystyce występują już województwa kresowe, mianowicie Poleskie, Nowogrodzkie, brak zatem tylko Wołyńskiego. Na Polesiu zdołano jeszcze cośkolwiek ozimin zasiać, które dały średnie sprzęty. Nawala bolszewicka była także powodem, że w Województwach Białostockim, Stanisławowskim i Tarnopolskim w ostatnich dniach przed mrozem, zdołano zasiać cośkolwiek ozimin, które wypadły także średnio tylko, mimo dobrych częściowo warunków gleby. Okopowe zato wypadły tutaj najlepiej.

Widoki na rok przyszyły w ostatnich województwach są korzystne. Sprzęt tegoroczny przedstawia się w porównaniu z ubiegłym w centnarach metrycznych z ha. w poszczególnych dzielnicach:

1919/20 r.

Dzielnica	Pszemica		żyto		Jęczmień		Owies	Ziemniaki
	ozima	jara	ozime	jare	ozimy	jary		
B. dz. rosyjska	9,1	5,3	6,3	6,3	—	—	11,7	110,9
Małopolska	7,4	6,6	5,4	5,7	—	—	9,8	113,8
B. dz. pruska	12,9	12,4	7,3	6,2	—	—	13,2	104,5
Przeciętna w całej Polsce	8,7	7,2	6,4	6,2	10,7	—	11,2	110,1

1920/21 r.

Dzielnice	Pszenica		Żyto		Jęczmień		Owies	Ziemi- niaki
	ozima	jara	ozime	jare	ozimy	jary		
B. dz. rosyjska	11,9	10,1	11,2	8,1	12,6	12,4	11,4	74,3
Małopolska	9,8	9,1	10,0	8,2	10,4	10,4	11,2	96,2
B. dz. pruska	16,5	12,2	13,7	11,0	14,5	13,3	12,5	78,4
Przeciętnie w całej Polsce	12,6	10,4	11,6	9,2	12,6	12,1	11,3	82,0

Sprzęt żyta z ha w roku bieżącym przewyższa sprzęt zeszłoroczny o ca 80%, pszenicy o ca 40% jęczmienia o ca 10%, sprzęt owsa nie przewyższy zeszłorocznego. Sprzęt grochu, mieszanek różnych będzie nieco gorszy. Sprzęt ziemniaków natomiast będzie znacznie gorszy, gdyż o ca 40% niższy, buraków cukrowych o ca 50%. Nadwyżka w sprzęcie kłosowych wyrówna jednakże w bilansie suchej materji deficyt wynikły w sprzęcie okopowych. Należy bowiem jeszcze uwzględnić, że się powiększył także areał obsiany i to w ha:

Dzielnice	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemiaki
B. dz. rosyjska					
rok 1919/20.	305,360	1600,358	360,947	907,522	864,892
rok 1920/21.	334,418	1702,992	441,127	951,298	886,319
	+ 9,6%	+ 6,4%	+ 22,2%	+ 4,8%	+ 2,5%
Małopolska					
rok 1919/20	355,471	486,310	276,144	563,410	396,855
rok 1920/21	388,317	585,872	339,150	625,738	481,737
	+ 9,2%	+ 20,5%	+ 22,8%	+ 11,1%	+ 21,4%

Areał obsiany w 1920/21 r. pomnożony cyfrą przypuszczalnego sprzętu z ha. daje ogólną sumę sprzętu ziarna poszczególnych roślin w 3 dzielnicach Polski, co wykazuje w porównaniu z ubiegłym 1919/20 r. wzrost zbiorów w następujących rozmiarach:

Dzielnice	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemiaki
	centnarów metrycznych				
B. dz. rosyjska					
rok 1919/20.	2.748.691	10.002.507	4.106.206	10.618.521	95.902.618
rok 1920,21.	3.946.132	10.903.211	5.514.088	10.844.797	65.853.502
Małopolska					
na rok 1919/20	2.618.446	2.610.631	2.344.813	5.530.333	45.168.833
na rok 1920/21	3.766.675	5.799.935	3.493.245	7.008.266	46.343.099
B. dz. pruska					
na rok 1919/20	821.949	6.097.411	1.945.984	2.584.430	39.891.988
na rok 1920/21	1.051.650	6.097.411	2.153.376	2.447.275	29.941.744

*) B. Dzielnicę pruskiej nie uwzględnia się, bowiem areał pod poszczególne ziemiopłody nie uległ znaczniejszej zmianie.

W roku 1919/20 sprzątnięto więc ogółem ziarna	52.029.925
W roku 1920/21 sprzątnięto więc ogółem ziarna	76.373.090
czyli w roku 20/21 więcej =	24.343.162
Ziemniaków sprzątnięto w roku 1919/20	180.963.439
Ziemniaków sprzątnięto w roku 1920/21	142.138.345
czyli w roku 20/21 mniej =	38.825.094.

Rok gospodarczy 20/21. dał więc rolnictwu znacznie lepsze sprzęty w ziarnie aniżeli ubiegły. Obraz jednakże jest jeszcze nie jasny, z powodu braku danych o sprzęcie traw, koniczyn, oraz roślin pastewnych. Luki stąd powstałe są znaczne i odnośnie władze starają się je zapełnić drogą zakupu pasz zagranicznych, szczególnie kukurydzy i makuchów. Nadwyżka w zbożu wynosić będzie ca 100,000 wagonów, z której to liczby Ministerjum Aprowizacji zgodziło się wypuścić po za granicę Polski ca 30.000 wagonów, celem pozyskania dewiz na zakup potrzebnych pasz i nawozów sztucznych.

Dr. Borowiak (Poznań).

2. Przemysł i górnictwo.

Treść: Uwagi ogólne. — Towarzystwo kredytowe przemysłu polskiego. — Produkcja ; dowóz węgla z zagranicy w pierwszym półroczu 1921 r. — Rozdział węgla. — Wydobywanie i zużycie ropy naftowej w II-gim kwartale 1921 r. — Działalność wiertnicza i eksploatacyjna w przemyśle naftowym. — Produkcja gazu ; wosku ziemnego w II-gim kwartale 1921 r. — Produkcja wielkich pieców i konjunktury handlowe w hutnictwie. — Produkcja soli. — Przemysł cementowy.

Uwagi ogólne. Przemysł polski narówni z innymi dziedzinami naszego życia gospodarczego w ostatnim kwartale wszedł w niezakończony jeszcze okres przesilenia. Złożyły się nań następujące przyczyny: 1) przejście do wolnego handlu ziemiopłodami i 2) postępujący nadal spadek kursu marki polskiej. Przesilenie zaznaczyło się przedewszystkiem zatargami na tle wynagrodzenia robotników, którzy zażądali rewizji umów z przedsiębiorcami wskutek gwałtownego podrożenia artykułów pierwszej potrzeby. W b. dzielnicy pruskiej do strajków nie przyszło, podwyżki załatwiono ugodowo, w innych dzielnicach wynikły bezrobocia, trwające nie raz po kilka tygodni, zakończone wreszcie uzyskaniem znacznej wyżki plac.

Bezpośrednim wynikiem tego stanu rzeczy jest nagła wyżka wydatków przedsiębiorstw na robociznę, zaznaczająca się jaskrawo zwłaszcza w b. dzielnicy pruskiej, gdzie przejście do wolnego handlu ziemiopłodami szczególnie silnie się uwydatniło. Przedsiębiorstwa

stanęły wobec braku gotówki obrotowej, gdyż zaopatrzenie w surowce wskutek deprecjacji waluty wymaga coraz większych sum pieniężnych; do tego dochodzą obecnie bardzo podwyższone wydatki na robociznę, tymczasem wpływy z realizacji wytwórczości nie mogą dotrzymać kroku temu zapotrzebowaniu pieniędzy. Rezultatem takiego stanu rzeczy jest zahamowanie chwilowe wytwórczości w niektórych dziedzinach do czasu przystosowania się do nowych warunków.

Należy zwrócić uwagę na fakt bardzo doniosły pod względem znaczenia dla przemysłu w jego borykaniu się ze skutkami deprecjacji waluty, mianowicie na powstanie instytucji p. n. „Towarzystwo Kredytowe Przemysłu Polskiego”, ukonstytuowane w Warszawie w dniu 10 maja r. b. Celem tej instytucji ma być udzielanie kredytu w postaci obligów długoterminowych w walucie wierzyciela, w ten sposób uda się uniknąć dla stron strat kursowych i da się możliwość dłużnikowi oprzeć produkcję na zdrowej kalkulacji. Zasadą organizacji jest koncepcja istniejących u nas Towarzystw Kredytowych Ziemskich i Miejskich. Pożyczka musi być zabezpieczona na pierwszym miejscu wykazu hipotecznego. Wysokość pożyczki nie może przekraczać 40% wartości nieruchomości i 50% wartości urządzeń podług cen w pierwszej połowie 1914r. w walucie złotej. Pożyczki udzielane będą na 15, 20 lub 25 lat, amortyzacja rozpoczyna się dopiero po 5 latach od wydania. Dłużnicy płacą 7% od sumy wypożyczonej, oprócz tego w ciągu pierwszych 5 lat, t. j. do chwili rozpoczęcia amortyzacji, 0,7% na kapitał zapasowy, z którego tworzy się fundusz konieczny do opłacenia kuponów przynajmniej za jedno półrocze. Te opłaty uiszczą się w ratach półrocznych w walucie, na jaką brzmi pożyczka. Oprócz tego dłużnicy opłacają w walucie krajowej najwyżej $\frac{1}{4}$ % od sumy pożyczki na koszty administracyjne, oraz jednorazowo pewną sumę na koszty organizacyjne. Wierzyciele, czyli posiadacze listów zastawnych, otrzymują od tych watorów 7%, czyli jak widzimy, instytucja z działalności swej nie ciągnie żadnych zysków. Dłużnik zostaje członkiem Towarzystwa i odpowiada za pożyczkę oraz terminową spłatę rat osobiście całym swym majątkiem do wysokości długu. Oprócz tej gwarancji dla wierzycieli dochodzi jeszcze gwarancja Państwa, uchwalona przez Sejm dn. 26 listopada 1920 r. do wysokości 20.000.000 funtów szterlingów. Oparta na takich gwarancjach instytucja zainteresować winna kapitał zagraniczny, szukający dogodnych warunków lokaty.

Przemysł węglowy. Produkcja węgla kamiennego i brunatnego w ciągu pierwszego półrocza 1921 r. i w porównaniu z tymże okresem czasu z roku 1920 i 1913 przedstawia się, jak następuje:

	w miesiącach:					w ciągu 6 miesięcy			
	I	II	III	IV	V	VI	1921 r.	1920 r.	1913 r.
Węgiel kamienny:	w t y s i ą c a c h t o n n								
Zagł. Dąbrowskie	412,3	426,2	453,0	503,0	308,1	508,6	2.612,9	2.408,0	3.621,6
„ Krakowskie	134,2	126,4	142,7	143,9	129,8	148,8	821,9	678,6	985,4
„ Cieszyńskie	4,9	13,1	12,7	13,4	9,4	8,9	71,5	66,9	92,1
Razem	561,4	565,7	608,4	660,3	447,3	666,3	3.506,3	3.151,5	4.699,1
Węgiel brunatny:									
Okręg Dąbrowski	19,7	20,7	19,5	19,4	16,1	19,0	114,5	117,8	102,0
Okręg Stanisławowski	1,1	1,3	1,9	1,4	0,5	0,4	6,7	5,9	18,7
Razem	20,8	22,0	21,4	20,8	16,6	19,4	121,2	123,7	120,7

Jak widzimy z powyższych zestawień, produkcja węgla w 1921 r. stale wzrasta, pominiawszy zniżkę w maju, wywołaną strajkiem.

Dowóz węgla i koksu z zagranicy w ciągu pierwszego półroczu 1921 roku wynosił w tysiącach tonn:

Węgiel:	w m i e s i ą c a c h :				
	I	II	III	IV	V
Z Górnego Śląska	284,3	261,3	299,5	306,2	101,1
Z Zagł. Ostrawsko-Karwińsk.	19,8	24,4	23,3	16,7	7,7
Razem:	304,1	285,7	322,8	322,9	108,8
Koks:					
Z Górnego Śląska:	19,3	19,0	22,5	23,3	4,0
Z Zagł. Ostrawsko-Karwińsk.	10,1	12,4	20,7	14,6	0,9
Razem	29,5	31,4	43,2	38,9	4,9

Z powyższych cyfr widzimy, że dowóz węgla z Górnego Śląska stale wzrastał, dopiero wypadki polityczne wpłynęły na zmniejszenie importu, co widzimy z danych za maj, w czerwcu zaś dowóz prawie zupełnie ustał.

Z produkcji krajowej kopalnie zaspakajają własne potrzeby, wyznaczają deputaty dla pracowników oraz sprzedają pewne ilości detalicznie, resztę zabiera do swej dyspozycji Państwowy Urząd Węglowy. Do tych ilości dochodzi jeszcze całkowity import zagraniczny. Rozdział węgla między poszczególne dzielnice w czasie od lutego do czerwca 1921 r. przedstawia się następująco:

	luty		marzec		kwiecień		maj	
	kontyn- gent w tys. ton.	W stosun- gu do za- potrzeb.	kontyn- gent w tys. ton.	W stosun- gu do za- potrzeb.	kontyn- gent w tys. ton.	w stosun- gu do za- potrzeb.	kontyn- gent w tys. ton.	w stosun- gu do za- potrzeb.
Kongresowka	311,7	94 0/0	349,0	102,80/0	378 0	122 0/0	177,0	51,50/0
Małopolska	194,7	91,70/0	216,3	91,70/0	227,0	105 0/0	170,5	82,20/0
Wielkopolska	165,2	83,80/0	179,6	94 0/0	195,0	101,50/0	54,2	28 0/0
Śląsk Cieszyński	31,9	120 0/0	28,7	108 0/0	27,7	103,50/0	14,3	59,10/0
Eksport	28,4	97,50/0	34,8	110 0/0	39,5	127,70/0	37,2	89,70/0
Naczelny Komis. do walki z chorobami epidem.	—	—	2,8	86 0/0	—	—	—	—
Razem	731,9	97,40/0	811,2	98,70/0	867,2	107,30/0	435,2	62,10/0

Z tych zestawień widzimy, w jakim stopniu na zaopatrzenie w węgiel w maju odbiły się strajk i wydarzenia polityczne na Górnym Śląsku, mianowicie kontyngenty zmalały prawie o połowę.

Rozdział węgla między poszczególne kategorie odbiorców w tym samym czasie był następujący:

Odbiorcy	luty		marzec		kwiecień		maj	
	kontyn- gent w tys. ton.	w stos. 0/0 do zapotr.	kontyn- gent w tys. ton.	w stos. 0/0 do zapotr.	kontyn- gent w tys. ton.	w stos. 0/0 do zapotr.	kontyn- gent w tys. ton.	w stos. 0/0 do zapotr.
Min. Spr. Wojsk.	33,0	93	54,2	99	30,4	101,4	16,5	54,9
Koleje szerokotorowe	285,1	93,5	325,2	105	336,4	106,8	197,8	63,2
Koleje wąskotorowe	5,0	70,5	4,9	69,9	5,0	71,8	1,7	24
Żegluga, warsztaty	0,7	12,4	5,3	36,2	7,1	45,7	2,2	14,2
Przemysł	200,2	92,5	245,7	113	282,2	121,5	131,1	52,3
Municypja	79,8	91,5	71,5	83	73,3	84,5	33,5	40,9
Opał domowy	78,1	86	63,0	87	62,1	102,7	26,9	45,2
Rolnictwo	21,7	78	23,7	79	31,1	105,2	6,3	42,5
Razem	703,6	91,3	733,5	100	827,6	106,5	416,0	54

Dotąd regulowanie gospodarki węglowej spoczywało w ręku Państwowego Urzędu Węglowego w Warszawie i jego ekspozytur w innych dzielnicach. Z dniem 1 października 1921 r. ma być zaprowadzony wolny obrót węglem na całym obszarze państwa. Tylko przywóz i wywóz węgla i koksu ze Śląska Górnego i Zagłębia Karwińskiego pozostanie nadal pod kontrolą Rządu i będzie się odbywał tylko na mocy specjalnych pozwoleń. Zgodnie z tem od dnia 1 października 1921 r. Państwowy Urząd Węglowy przechodzi w stan likwidacji.

Przemysł naftowy. Cyfrowy stan wydobywania i zużycia ropy w drugim kwartale 1921 r. był następujący:

Etapu produkcji i zużycia według okręgów górniczych.		r o k 1 9 2 1			
		kwiecień	maj	czerwiec	
		w cysterno-kilogramach			
1) Produkcja brutto:	Jasło	410,6525	250,6471	391,5143	
	Drohobycz	5791,0333	3574,4119	5562,8241	
	Stanisławów	191,2990	155,5310	180,5087	
	Razem	6392,9848	3980,5900	6134,8471	
2) Opał:	Jasło	52 8394	24,5272	27,0562	
	Drohobycz	436,8156	186,5267	323,9715	
	Stanisławów	3,6760	1,2540	2 3536	
	Razem	493,3310	212,3079	353,6097	
3) Manko:	Jasło	14,1681	17 5327	7,1086	
	Drohobycz	475,3385	242 2603	553,2902	
	Stanisławów	0,4314	0 2550	2,3536	
	Razem	489,9380	260,0480	562,7524	
4) Produkcja czysta:	Jasło	353,0055	225,4215	359,5978	
	Drohobycz	4878,8792	3141 6249	4685 5624	
	Stanisławów	187,1916	154,0220	175 5731	
	Razem	5419,0763	3525,0684	5220,7333	
5) Ekspedycja: a) Rafinerie krajowe:	Jasło	270 3790	176,7678	149,4176	
	Drohobycz	6768,2215	2980,7258	5732,0506	
	Stanisławów	91,9332	262,0610	114,2817	
	Razem	7130,5380	3419,5546	5995 7499	
b) na opał:	Jasło	35 6204	21,4759	69,8335	
	Drohobycz	173,0738	86 2275	114,8900	
	Stanisławów	5 7270	—	1,2000	
	Razem	214,4212	107,7034	185,9235	
c) za granicę:	Jasło	46,5202	—	21,1003	
	Drohobycz	585,0522	156,5539	98,3543	
	Stanisławów	43,2000	—	—	
	Razem	674,7724	156,5539	119,4546	
Ekspedycja razem		8019 7316	3683,8119	6301,1280	
6) Zapasy:	a) w zbiornikach	Jasło	1227,3239	1274,9810	1287,1055
	na kopalniach:	Drohobycz	1848,7118	2380,1235	2133,8697
	Stanisławów	279,8068	177,0180	236,7804	
	Razem	3355,8425	3832,1225	3657,7556	
b) w zbiornikach przedsiębiorstw magazynów.	Jasło	452,7342	356,8277	485,3196	
	Drohobycz	36,580,7666	36,008,1219	35,097,4973	
	Stanisławów	—	—	—	
	Razem	37,033,5008	36,361,9496	35,582,8169	
Zapasy razem		40,389,3433	40,197,0721	39,240,5725	

Z zestawienia powyższego widzimy wielką niżkę ilościową etapów produkcji ropy naftowej w maju. Przyczyną tego był strajk, który wybuchł 18 maja i trwał do pierwszych dni czerwca. Naogół jednak znać w drugim kwartale r. b. pewną zwyżkę produkcji ropy w porównaniu z kwartałem pierwszym r. b., kiedy to produkcja wynosiła: w styczniu — 6.070,7272, w lutym: 5.284,2242 i marcu: 5.290,9793 cysterno-kilogramów. Na to się składa coraz, intensywniejsza działalność wiertnicza, która porównawczo dla trzech ostatnich lat jest następująca: ilość szybów w wierceniu w końcu 1919 r. wynosiła 185, w końcu 1920 r. — 221, w końcu pierwszego półrocza 1921 r. — 268 szybów.

Szczegółowo działalność wiertnicza i eksploatacyjna w drugim kwartale 1921 r. była następująca:

Stan szybów wg. okr. górniczych.

	Ilość szybów			Ilość szybów			Ilość szybów		
	kwiecień	maj	czerwiec	kwiecień	maj	czerwiec	kwiecień	maj	czerwiec
	Jasło			Drohobycz			Stanisławów		
w wierceniu	72	74	73	194	191	186	10	8	9
w instrumentacji	6	5	7	53	67	58	2	4	5
w tłokowaniu	26	26	24	172	170	187	12	13	12
w łyżkowaniu	3	3	5	—	—	—	—	—	—
w pompowaniu samopłynące	725	730	731	689	701	704	67	55	70
gazowe	2	4	1	6	6	6	12	12	12
w montowaniu	6	7	7	79	72	77	—	—	—
	13	15	15	29	29	29	5	6	9
Razem	853	864	863	1222	1236	1247	108	98	117
Ogółem	w kwietniu 2183			w maju 2198			w czerwcu 2227		

Produkcja gazu ziemnego w drugim kwartale 1921 r. była następująca w metrach sześciennych:

Okręg górniczy:	kwiecień	maj	czerwiec
Drohobycz	22.427.280	24.451.560	22.427.280
Jasło	9.205.920	8.544.528	7.883.136
Razem:	31.633.200	32.996.088	30.310.416

Produkcja wosku ziemnego w tym samym czasie wynosiła w kilogramach:

Okręg górniczy:	kwiecień	maj	czerwiec
Stanisławów	1.245	3.360	4.006
Drohobycz	23.718	11.830	17.785
Razem:	24.963	15.190	21.681

Robotników pracowało w kwietniu 558, w maju 508 i czerwcu 525. W kwietniu wywieziono do Austrii 50.000 kg. wosku, zapasy na kopalniach wynosiły w maju 86.631 kg., w czerwcu 108,422 kg.

Hutnictwo. W pierwszym półroczu 1921 r., pracowało 7 wielkich pieców, czyli o 2 więcej niż w 1920 r. Z tych 7 pieców 2 w Bliżynie i Chlewiskach pracowały na węglu drzewnym, produkując wyłącznie surówkę odlewniczą, inne zaś szły na koksie, dowożonym ze Śląska Górnego i Karwiny. Wielki piec w Stąporkowie został z dniem 3 kwietnia uszkodzony z powodu wybuchu nieopatrnie załadowanego do pieca naboju artyleryjskiego, naprawiono go już jednak i dn. 23 lipca rozpoczął pracę nanowo. Dn. 15 maja został zadekowany wielki piec w hucie „Katarzyna” z powodu braku kapitału obrotowego na nabywanie w odpowiednim czasie materiałów surowych. Dn. 28 czerwca został wygaszony wielki piec w hucie „Częstochowa” Towarzystwa B. Hantke z powodu pogorszenia koniunktur na naszym rynku żelaznym, wyrażających się w braku zbytu towarów. Wskutek tych samych przyczyn zawieszono pracę dn. 30 czerwca wielkiego pieca w Tow. „Huta Bankowa” w Dąbrowie.

Ogólna produkcja wielkich pieców za 6 miesięcy r. b. wyniosła około 47.000 tonn przy użyciu koksu około 66.500 tonn, co przeciętnie wynosi około 140 tonn koksu na 100 tonn surówki. W porównaniu z produkcją 1920 r. produkcja pierwszego półrocza r. b. przenosi całkowitą produkcję roku 1920, która wyniosła 42,260 tonn surówki. Na zwiększenie produkcji surówki wpłynęła najbardziej lepsza, niż w r. 1920, dostawa koksu. W marcu i kwietniu r. b. dostawa była tak obfita, że huty zdołały poczynić zapasy, co się okazało zbawienne, gdyż w maju i czerwcu przerwano dowóz koksu do Polski wskutek wydarzeń politycznych na Śląsku Górnym. W ostatnich czasach huty zaopatrują się w koks już nie za pośrednictwem Państwowego Urzędu Węglowego, lecz na własną rękę. Ma to z jednej strony pewną niewygodę dla hut, gdyż muszą się one same starać o dostawców, z drugiej strony mogą otrzymywać taki koks, jakiego same pragną.

Co się tyczy koniunktur handlowych to te pod koniec pierwszego półrocza r. b. zaczęły brać dla naszego hutnictwa zły obrót. Mianowicie okazało się, że wskutek spadku cen w zagranicznym przemyśle nasza surówka jest droższa od obcej. Nawet spadek waluty przestaje nas ochraniać, a to z tego powodu, że robocizna u nas coraz bardziej drożeje i że za dostarczony nam koks płacimy obcą walutą, której kurs wskutek spadku marki polskiej coraz bardziej się podnosi.

Przemysł solny. Produkcja soli w ciągu 5 miesięcy r. b. wyniosła około 125.000 tonn, przyczem na poszczególne saliny wypadło:

Wieliczka	68.194 tonn	Lacko	2.288 tonn	Kałusz	1.906 tonn
Inowrocław	18.500 „	Dolina	1.847 „	Kosów	2.157 „
Bochnia	18.800 „	Drohobycz	2.555 „	Łączyn	1.536 „
Stebnik	3.312 „	Ciechocinek	1.937 „	Bolechów	2.030 „

Przemysł cementowy. W Polsce w ruchu jest obecnie 13 cementowni, a mianowicie:

a) w b. Królestwie Kongresowem:

1) Tow. Fabryki Portland-Cementu „Wysoka”, Sp. Akc., 2) Fabryka Portland-Cementu „Łazy”, Sp. Akc., 3) Tow. Przemysłu Cementowego „Wiek”, Sp. Akc., 4) Fabryka Portland-Cementu „Ogrodzieniec”, Sp. Akc., 5) Fabryka Portland-Cementu „Kłucze”, Sp. Akc., 6) Fabryka Portland-Cementu „Rudniki”, Sp. Akc., 7) Fabryka Portland-Cementu „Grodziec”, Sp. Akc., 8) Fabryka Portland-Cementu „Wrzosowa”, Sp. Akc.,

b) w Małopolsce:

9) Sp. Akc. Fabryki Portland-Cementu „Szcakowa”, 10) Fabryka Cementu w Sierszy „Górka”, Tow. Akc., 11) B. Liban i Sp., Fabryka Portland-Cementu w Podgórzu, 12) Cementownia w Goleszowie (Śląsk Cieszyński),

c) na Pomorzu:

13) Fabryka Portland-Cementu, Tow. Akc. w Wejherowie.

Poza temi cementowniami odbudowuje się zniszczoną przez wojnę dawną cementownię „Firlej”, Sp. Akc., obecnie pod nazwą „Morawia” (przy stacji Trawniki w Lubelskiem).

Przed wojną fabryki cementu w b. Królestwie Polskiem były związane w syndykat sprzedaży w postaci centralnego biura sprzedaży. Obecnie jest dążenie do odnowienia tej organizacji. Zawodowo cementownie te łączą się w Związku Polskich Fabryk Portland-Cementu, który to związek reprezentuje ogólne ich interesy. Małopolskie cementownie są połączone w syndykat pod postacią „Biura Zjednoczonych Fabryk Cementu” w Krakowie.

Fabryki cementu zatrudniają obecnie 3575 robotników. Według dzielnic liczba ta dzieli się następująco: w b. Król. Kongresowem — 2.200 robotników, w Małopolsce — 1.300 i w Wejherowie — 75.

Produkcja obecna cementu przedstawia się w porównaniu z rokiem 1920 i 1913, jak następuje:¹⁾

¹⁾ Produkcja cementowni w Wejherowie bliżej jest nieznaną, prawdopodobnie jest niewielką.

Dzielnica	Produkcja w tonnach			Sprawność w tonnach.
	I kwartał 1921 r.	1920 r.	1913 r.	
Królestwo Małopolska	27.022.3 38.050.0	97.149.8 139.740.0	320.000.0 250.000.0	472.000.0 440.000.0
Razem	65.072.3	236.889.8	570.000.0	912.000.0

Jak widzimy, produkcja obecna cementowni jest daleka od normalnej. Największą przeszkodę, jaką miał ten przemysł do zwalczania po wojnie, był brak węgla, którego przy tej produkcji innym opałem zastąpić się nie da, gdyż fabrykacja cementu wymaga opału o wysokiej wydajności ciepła, tak że nawet nie wszystkie gatunki węgla są odpowiednie dla tej gałęzi wytwórczości. W przyszłości po zniesieniu reglamentacji handlu węglem, zaopatrzenie w węgiel stać się winno intensywniejsze, a to spowoduje podniesienie produkcji fabryk cementu.

Zbyt cementu odbywa się częściowo zagranicę i to w następującym stosunku do produkcji krajowej:

Dzielnica	w t o n n a c h			
	1920 rok		I kwartał 1921 roku	
	Produkcja	wywóz	produkcja	wywóz
Królestwo Małopolska	97.149.8 139.740.0	18.283.6 54.375.3	27.022.3 38.050.0	4.152.1 11.729.0
Razem	236.889.8	72.658.9	65.072.3	15.881.1

Wywóz odbywa się z cementowni b. Kongresówki częściowo bezpośrednio do Francji, jak również do innych krajów z dostawą z Polski loco Gdańsk. Z Małopolski wywozi się częściowo do Rumunii, częściowo do krajów sukcesyjnych Austrii.

Stefan Czarnowski, (Poznań).

3. Handel-

Treść: Przesilenie wskutek wprowadzenia wolnego handlu. — Notowania cen zboża i mięsa z końca sierpnia 1921. — Porównanie cen produktów spożywczych w Poznaniu i w Warszawie. — Specyficzne przyczyny drożyzny w b. dzielnicy pruskiej. — Ceny towarów włóknistych, metali i wyrobów metalowych, drzewa budulcowego i użytkowego, skór, papieru, artykułów chemicznych i spożywczych w lipcu i sierpniu 1921r. — Handel zagraniczny Polski w I-szym kwartale 1921 r.

Handel wewnętrzny. Weszliśmy w okres wolnego handlu. Wolny handel jest kategorycznym, postulatem zdrowej, go-

spodarki społecznej, negacją szkodliwego a doktrynerskiego etatyzmu, a jednocześnie jest on bodźcem dla producenta w kierunku powiększenia produkcji. Jednak wolny handel ziemiopłodami wywołać musiał ostre przesilenie gospodarcze w Polsce, a szczególnie w naszych dwóch województwach zachodnich. Jesteśmy świadkami od lipca tak zwykłej i ciągłej tendencji cen wszystkich produktów i artykułów pierwszej potrzeby, że koszty utrzymania u nas są obecnie wyższe, niż w innych dzielnicach Polski. Niepożądane to zjawisko zasługuje na pobieżną choćby analizę.

Przedewszystkiem wiąże się ono ściśle z inflacją papierowych znaków pieniężnych. Emisje banknotów mogą opierać się albo o rezerwę złota albo o przyszłe świadczenia Państwa względem obywateli i o powinności podatkowe obywateli względem Państwa. W tym ostatnim wypadku rozmiar ich nie powinien przekraczać najbliższych okresów świadczeń i powinności. Jeżeli Państwo — nie zastanawiamy się w tej chwili czy skutkiem konieczności, czy też skutkiem nieudolnej gospodarki — zasadę tę przekracza, to nadmierna inflacja pieniędzy papierowych mechanicznie sama kompensuje się jakimiś dobrami, poprzednio zgromadzonemi w różnych warstwach społecznych. U nas przekreśliła ona długoletnie oszczędności setek tysięcy pracowników fizycznych i umysłowych, przekreśliła również wartość należności hipotecznych.

Ponieważ nasza gospodarka państwowa łączyła inflację z etatyzmem, "więc do pewnego czasu złe skutki inflacji częściowo tylko występowały na jaw. Zmuszając rolników do oddawania części zboża w formie kontyngentów lub sekwestrując je całkowicie po cenach zgóry określonych. Rząd dostarczał ludności chleba po cenie tańszej, niż wypadaloby ze stosunku ogólnej ilości obiegających banknotów do kosztów produkcji zboża. Jak więc początkowo inflacja kładła się ciężkim brzemieniem na oszczędności narodowe w pieniądzu przedwojennym, tak potem kryła się za stratami, ponoszonymi przez rolnictwo. Ogłoszenie wolnego handlu ziemiopłodami usunęło inflacji jedną z ostatnich sztucznych podpór i Polska stanęła wobec nagiego faktu stosunku pieniędzy papierowych do ilości rozporządzalnych dóbr realnych w kraju.

Etatystyczna gospodarka zbożem w całej Polsce prócz dwóch województw zachodnich prowadzona była mało sprężysto. Kontyngenty, szczególnie od włościan, wpływały słabo, ludność dokupowała chleb po cenach wolnego rynku, które zawierały w sobie koszt produkcji, rentę gruntową i koszt pośredników handlowych. Dlatego wprowadzenie wolnego handlu w b. Królestwie i w Małopolsce niewiele w gruncie rzeczy zmieniło sytuację, rozbudziło może wielkie apetyty włościan i handlarzy zbożem (ziemiaństwo stara

się przeciwdziałać tym ostatnim), z drugiej jednak strony położyło kres demoralizowaniu i społeczeństwa i organów wykonawczych władzy.

Inaczej rzecz się miała w województwach zachodnich. Tu przeprowadzono sekwestr dokładnie i konsekwentnie. Przejście więc do wolnego handlu wywołać musiało raptowną wyżkę cen. Nie wyjaśnia nam to wszakże, dlaczego wyżka nie zatrzymała się na poziomie cen ogólnych krajowych, lecz je w pewnych wypadkach przekroczyła.

Podług notowań z końca sierpnia płacono za centnar metr. żyta: w łomżyńskim 6.000 mk., w kieleckim 7.000—8.000 mk., w płockim 8.500 do 7.000 mk., w Poznaniu 6.850 mk., pszenicy: w płockim 8.500—9.000 mk w kieleckim 9.000—10.000 mk., w Poznaniu 8.800—10.000 mk., jęczmienia w Kongresówce 6.000—7.000 mk., w Poznaniu 5.500—6.000 mk., a jęczmienia browarnego 6.600—7.000 mk., owies notują w Kongresówce 5.000—6.000 mk., a w Poznaniu 6.400—6.800 mk., za ziemniaki płacą w Kongresówce 2.200 mk. za cent. metr., w Poznaniu 1.900—2.100 mk.

Dla dalszego porównania zestawimy ceny bydła rzeźnego i nierogaczyny na rynkach krakowskim i poznańskim; za cent. metr. żywej wagi płacono ostatnio w Poznaniu: bydło rogate I. klasy 9.800—10.400 mk., II. kl. 7.600—8.400 mk., za cielęta I. kl. 17.000—18.000 mk., II. kl. 14.000—16.000, za świnię I. kl. 30.000—32.000, II. kl. 25.000—28.000, III. kl. 20.000—24.000. Notowania krakowskie, wykazują za cent. metr.: buhaje 8.000—15.000 mk., woły 11.200—15.500 mk., krowy 8.100—14.000 mk., jałowizna 8.000—13.000 mk., cielęta 9.500—14.000 mk., nierogaczyna tuczna 22.800—25.500 mk. nierogaczyna bita 23.000—35.000 mk.

Rogaczyna tańsza jest u nas, cielęta w Krakowie, nierogaczyna również tańsza jest na rynku krakowskim.

Jeżeli porównamy ceny produktów spożywczych w Poznaniu*) i w Warszawie, to przekonamy się, że ceny detaliczne poznańskie

*) Od czasu napisania niniejszej kroniki do chwili oddania jej do druku ceny artykułów pierwszej potrzeby o wiele wzrosły. Wzrost ten najlepiej ilustrować będzie poniżej zamieszczony wykaz kosztów utrzymania przeciętnej rodziny pracowniczej na początku października 1921 r.

chleb żytni kartk.	1 kg.	60—120	1 kg. 230 gr.	184.50
chleb żytni bez kartek	1 kg.	150		
mąka żytnia pytl.	1 kg.	140—170	250 gr.	42.50
kasza jęczmienna	1 kg.	300	50 gr.	15.—
fasola	1 kg.	160—200	50 gr.	10.—
kartofle	1 kg.	36—40	2 kg. 460 gr.	98.40
kapusta świeża	1 kg.	80—90	410 gr.	36.90
mleko niezbierane	1 Itr.	80—100	0,75 ltr.	75.—
masło kuchenne	1 kg.	1600—1900	40 gr.	76.—
ser krowi	1 kg.	300—400	40 gr.	16.—
jaja	1 szt.	24—26	0,3 szt.	7.80
słonina	1 kg.	780—900	100 gr.	96.—
olej rzepakowy	1 kg.	650—900	40 gr.	36.—
mięso woł. średn. gat.	1 kg.	320—360—400	250 gr.	100.—
cukier za kartkami	1 kg.	60—132	40 gr.	64.—
cukier bez kartek	1 kg.	1500—1600		
sól	1 kg.	30—50	100 gr.	5.—

zbliżają się do warszawskich, a w niektórych wypadkach nawet je przekroczyły. Poniższe porównanie cyfrowe przyjąć trzeba z tem zastrzeżeniem, że funt, używany w Warszawie, zawiera tylko 405 gr., przy cenach jednak chleba w obydwóch miejscowościach oznaczono funty po 500 gr.

	Poznań.	Warszawa.
Słonina za funt	280—300	340
Kiełbasa za funt	320	360
Szynka za funt	500	540
Mleko za litr	52	70
Wieprzowina za funt	240	200
Wołowina za funt	150—200	130
Pomidory za funt	130—140	100
Cebula za funt	100	40
Herbata za funt	240	260
Ryby za funt	150—160	110—240
Kartofle za funt	17—18	15
Masło za funt	600	450—480
Jajka za sztukę	15—16	13—15
Gruszki za funt	40—60	50—70
Śliwki za funt	35—50	40—50
Jabłka za funt	35—60	30—40
Chleb na znaczki za funt	23	—
Chleb pozakartkowy za funt	50	65
Chleb pszenny za funt	82	90

Oprócz wprowadzenia wolnego handlu jedną z przyczyn powiększenia się drożyzny w b. dzielnicy pruskiej jest sąsiedztwo Niemiec i względnie łatwa możność wywozu, pomimo zakazów. Granica b. dzielnicy pruskiej z Niemcami i z terytorjum gdańskiem w stosunku do powierzchni obszaru jest nieproporcjonalnie długa.

kawa zbożowa	1 kg.	200—240	40 gr.	9.60
węgiel na kartki	50 kg.	700—900	6 kg. 150 gr.	159.90
węgiel bez kartek		1300		
nafta	1 ltr.	57	160 gr.	9.15
mydło zwyczajne	1 kg.	360—520	40 gr.	20.80
T suma				1062.55

mieszkanie 1 pokój i kuchnia mk. 150 — 1/30 czynszu miesięczn. mk.	5.—
dotatki mieszkaniowe (woda, światło i t. d.) mk. 1500 — 1/30 do-	
datku miesięcznego	mk. 50.—
strzyżenie (1 na miesiąc) mk. 150 — 1/30 wydatku miesięcznego	mk. 5.—
gazeta (1 dziennie) mk. 15 — 1 gazeta dziennie	mk. 15.—
potrzeby szkolne: 20 zeszytów na 3 mies. mk. 750 — 0,22 zesz. mk.	8.25
dwa bilety do teatru mies. mk. 1000 — 1/30 część dwóch biletów	
średniej ceny	mk. 33-35

II suma 1179.15

Wykaz ten ułożony został przez p. p. urzędników Poznańskiego Oddziału Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej i uprzejmie został nam użyczony. Dane cyfrowe sprawdziło Starostwo Grodzkie.

nie przedstawiając nadmiar znaczniejszych przeszkód naturalnych (góry, rzeki, moczary). Kurs marki polskiej na giełdach niemieckich jest o wiele niższy, niż jej sita nabywcza w kraju.

Jeżeli porównamy np. ceny zboża w Gdańsku i kurs marki polskiej na giełdzie gdańskiej w pierwszych dniach września, to otrzymamy taki rezultat:

markę polską notowano w Gdańsku po 3,01 niem. fen., w tym samym czasie za cent. metr. pszenicy płacono w Gdańsku 400 mk. niem., a za żyto 350—360 mk. niem., co odpowiada: za pszenicę 13.270 mk. pol., a za żyto 11.630 mk. pol. W tym samym czasie pszenica na giełdzie zbożowej w Poznaniu notowana była po 10.000 mk. pol. za cent. metr., a żyto po 6.850 mk.

Układ linii granicznej, znaczny procent Niemców wśród ludności rolniczej b. dzielnicy pruskiej i anormalnie niski, nawet w stosunku do naszej inflacji, kurs marki polskiej sprzyjają potajemnemu wywozowi zboża, bydła i produktów nabiałowych do Niemiec. Że przedstawia to groźne niebezpieczeństwo dla województw zachodnich w kierunku dalszego wzrostu drożyzny, świadczy o tem postanowienie Rady Ministrów na wniosek p. Ministra Dzielnicy z d. 30 sierpnia r. b., grożące za potajemny wywóz artykułów żywnościowych bez zezwolenia w celach zysku zagranicę karą domu karnego od 1 roku do 15 lat i grzywnie do 2.000.000 mk., a w szczególnej ciężkich wypadkach nawet karą śmierci!

Wspomnieć tu jeszcze wypada o jeszcze jednej przyczynie, potęgującej drożyznę w województwach zachodnich. Nadmierna w roku bieżącym susza uszkodziła mniej zboża, bardzo jednak łąki i trawy pastewne oraz okopowe, a intensywne gospodarstwo rolne dzielnicy tutejszej opiera się w znacznej mierze na hodowli inwentarza. Rolnicy nie mogą zdecydować się na rujnowanie swych warsztatów rolnych przez masową wyprzedaż inwentarza i zawczasu rezerwują zboże na przekarmienie inwentarza, co zmniejsza jego podaż na rynkach, a więc znów podnosi drożyznę.

Te wszystkie przyczyny wywołały ostry kryzys gospodarczy w życiu miast, wogóle ludności nierolnej w Wielkopolsce i na Pomorzu, co znów pociągnęło za sobą szereg strejków dla uzyskania podwyżek płac i zarobków. Dodać należy, że dopóki miejsce zarazy na Wschodzie nie wypali się lub nie wygnije samo do reszty, każde niedomaganie gospodarcze w Polsce wywołuje atakowanie słabego miejsca przez mikroby bolszewizmu. Walczący o utrzymanie swej skali życiowej pracownicy nie wiedzą, że są nieraz narzędziem w rękach agitatorów. Bliższe rozpatrywanie jednak tego objawu wykracza poza ramy niniejszego działu.

Skutkiem spadku kursu marki, a co za tem idzie zwyżki cen na surowce zagraniczne, oraz zwyżki cen robocizny i opału w całej Polsce podniosły się ceny wyrobów przemysłowych. Podajemy od-

nośne dane od początków lipca do końca sierpnia r. b. podług tygodnika „Rynek Gdański”, który umieszcza dokładne notowania i z rynku warszawskiego oraz łódzkiego.

Ponieważ ceny towarów, oznaczonych nazwą jednego i tego samego gatunku, wahają się zależnie od jakości, szerokości i t. d., podawać je więc będziemy w granicach wahań, a i także w chronologicznym porządku: stopniowej wyżki lub (w rzadkich wypadkach) niżki np. „200 — 450, 300—450, 480—500” oznacza, że cena jednostki danego towaru wynosiła w początkach lipca 200 do 450 mk., potem podniosła się do 300—450 mk, a w końcu sierpnia wzrosła od 480—500 mk.

Towary włókniste.

W tej grupie podajemy ceny za jeden metr długości, w razie notowania za sztukę umieszczamy odpowiednią adnotację.

Towary bawełniane.

Grupa towarów t. zw. bieliźnianych: metkał 250, 250—280, 250—350, 280—380. Madapolam 250—280, 270—400, 400—450, 450—500. Shirtingi 200—280, 250—350, 350—400, 350—450. Krośniaki 200—450, 300—450. Chiffony 275—300, 300—450, 450—500, 510—580. Herymbony 220—300, 220—350, 400—450, 450—550. Chemise 200—280, 250—330, 380—430, 350—400, 400—500. Obrusowe 500—550, 550—575, 600, 800—1200, 900—1300. Ręcznikowe 160—220, 170—250, 180—250, 160—300, 185—320. Barchany białe 280—330. Pika 450. Chustki do nosa za tuzin 490—900, 700—900, 1000, 700—2000, 800—2000. Chustki na głowę za tuzin 1900, 2600, 2700. Duże chustki bawełn. za szt. 125—600 zależnie od gatunku.

Grupa towarów bławatnych. Kretony 180—350, 300—400, 400—500. Satyny 300—400, 400—500. Satynki 450. Batysty kolorowe i białe 250—350. Etaminy gładkie i deseniowe 350—650, 450—650, 600—1000, 600—800. 650—850. Krepy kolorowe i białe 220—400. Zefiry kolorowe 160—250. Gabardyny 450—500. Ryps 550, 350—400.

Cajgi. Pojedyncze 120, 160, 350, 400. Podwójne 600, 650, 550, 700, 800.

Flanele. Cienkie szer. 70 cm. do 80 cm. 185—300. Grube szer. 100 cm. 350—425.

Tkaniny półwełniane. Szewioty 400—600, 850—900, 800, 850. Bluzkowe z efektami ze sztucznego jedwabiu 300—500, 320—550, 325, 400, 450. Podszewkowe (mohair z bawełny) 1000—1600. Gabardyny 500—700, 600, 500, 550. Chustki bawełniane z domieszką wełny za sztukę 1200—1800, 3000—4000. Perikan 400—500.

Tkaniny wełniane. Szewioty 1200—2000, 1200—3000, 2000, 1500, 1700. Kapy 1000—2000. Bostony damskie 2000—2600, Bostony męskie 2000—3000. Gabardyny 1500—2500, 2000—2500, 2500, 1800, 2000. Cover-Coat 1500—2000, 4000, 4500. Chustki wełniane za sztukę 2000—4500.

Podszewki. Satyny bawełniane 400—600. Becki bawełniane 500—800. Cloth bawełniane 700—1200. Wiktorje bawełniane 600—800. Wiktorje półwełniane 1000—1500.

Tkaniny jedwabne. Paillet, czarne i kolorowe messalina szer. 43—90 cm. 1000—2600, 2700—3500, 3000—3800. Satin Douches szer. 85—96 cm. 2500—3000. Bourbon szer. 85—99 cm. 3000—4000. Crepe de Chine szer. 95—100 cm. 2000—3000, 3500, 3500—4000—4500. Crepe Georget szer. 100 cm. 2500—3500. Voil-Ninon szer. 100 cm. 1300—2000, Adamaszki czyste jedwab. szer. 48—100 cm. 1800—4000. Tafty szer. 85—98 cm. 1800—2700.

Tka n i n y p ó ł j e d w a b n e . Serge, Surah szer. 48—100 cm. 600—1200—1500—1800—2000. Adamaszki podszewkowe szer. 50—80 cm. 575—900. Plusz szer. 44 cm. 900. Plusz-kotik szer. 115 cm. 7000—9000; Velour-Chiffon szer. 100 cm. 5000—7500. Velour kapeluszyowy 2000—2900. Aksamit na kołnierze szer. 46 cm. 3600—4500.

Metale i wyroby metalowe. Miedź za kilo 175, 200, 250. Blacha miedziana 500, 600. Cyna 1300, 1400, 1700. Ołów za kilo 110, 120, 180. Blacha ołowiana 120, 180. Blacha cynkowa (cena zasadnicza za kilo) 165, 210. Antymon 175, 200. Za sztukę: kłódki drobne 25—150, większe 200—600, specjalne 500—600, widły do siana i nawozu dwuzębowe 120—125, trzyzębowe 150—200, czterozębowe 190—250, Widły do buraków 6-zębowe 360, widły do kartofli 10-zębowe 750, piły poprzeczne $3\frac{3}{4}$ " 600, piły $3\frac{1}{2}$ " 650, $3\frac{3}{4}$ " 700, 4" 750, piły trackie 5-stopowe 1000—1500. Piłki stolarskie od $\frac{1}{4}$ " do $1\frac{1}{2}$ " 1000—2100 za tuzin lub 75 do 200 za sztukę. Siekiery krajowe za funt nowopolski 75, zakraniczne 100, lub 300—500 za sztukę. Młotki od $\frac{3}{4}$ do 5 funtów 70 do 90 mk. za funt, Młotki od 5 do 10 fun. 65—80 za funt. Kosy za sztukę 250—400. Osełki do kos krajowe 10—15, zagraniczne do 100 mk. za sztukę. Kowadła 75—80 za funt. Pilniki niemieckie 500—600 i 800—900 za tuzin. Pilniki angielskie 1800 za tuz. Klamki żelazne zwyczajne 1000 za tuz. Łańcuchy dla koni 750—1400 za tuz. lub 75—150 za szt., zależnie od grubości. Łańcuchy dla krów 825—1600 za tuz. lub 75—150 za szt. Gwoździe (cena zasadnicza) 1350, 1700, 1800 za pud t. j. 16 klg. Gwoździe fasonowe (zas. cena) 2600 za pud. Numera drobne odpowiednio drożej. Hufnale 5000 za pud. Drut (zas. cena) 1500, 1700, 3000 za pud. Żelazo handlowe (zas. cena) franco huta 44,50 mk. za klg. Blacha żelazna od 0,88—3 m/m 82—62 potem 92—72 za 1 klg. Sprężyny do bron i kultywatorów (wyrobów amerykańskich bardzo mało na rynku, przeważają niemieckie) Nr. 1—1500 mk.. Nr. 2 — 2800, Nr. 3—4000. Nr. 4—6000, Nr. 5—8000, Nr. 6—13000 za sztukę.. Radliczki 30 mk. za szt. Imadła 250 mk. za klg. Świdry ciesielskie $\frac{1}{4}$ "—2" 180—800 mk. za szt., świdry korbowe 70, świdry ślimakowe 150. Łańcuchy windowe za 1 klg. $\frac{3}{16}$ " 375, $\frac{1}{4}$ " 350, $\frac{3}{16}$ " 325, $\frac{1}{2}$ " 300, $\frac{1}{2}$ " 250. Motyki sztancowane 75 za szt. Motyki kute 3-zębowe 135 za szt. Sierpy (w końcu sezonu) 1000—1800 za tuzin. Szpadle do ziemi 2600 za pud.. Patelnie 80 za funt. Zgrzebła 40—120 za szt. Okucia do okien (paczka do dwóch okien) 150—250. Zamki do szaf 900 za tuzin. Maskasty Nr. 59—675 mk. za tuz., Nr. 44—875 mk.

Drzewo okrągłe. Za metr sześć: dąb na forniery 5000—7000, dąb na dykty 3500—6000, dąb na deski 2500—3500. Sosna 1800—2000. Brzoza 2500—2700. Osika 2900—3000. Jesion 4000—5000. Olcha 2900—3000.

Drzewo tarte. (Za metr sześć.): deski sosnowe obrzynane 4500—5000, deski świerkowe obrzynane 4000—4500, deski nieobryznane: sosnowe 6000, dębowe 7000—8000, olchowe 6000—7000, brzozowe 6000—7000. Podkłady kolejowe sosnowe 300 mk. za szt., podkłady dębowe 700 mk. Kantówki sosnowe za metr sześć: rzniete 5000—6000, ciosane 4000—5000. Klepki dębowe za kopę redukcyjną 80.000 mk.

W ciągu okresu sprawozdawczego obroty na rynku wewnętrznym były niewielkie, eksport również nieznaczny. Ceny utrzymywały się skutkiem tego bez zmiany.

Skóry twarde (podeszwiane) za 1 klg.: zagraniczne całe skóry 700—900, potem 850—1050, w kruponach 1000—1100, 1200—1400, odpadkowe 500—600, 600—650. Skóry krajowe całe 500—700, 800—1050.

Skóry chromowe. (Za stopę): krajowe czarne 240—350. krajowe kolorowe 250—375, zagraniczne czarne 550—600, zagraniczne kolorowe 575—750. Skóry giemzowe (chevreaux) krajowe czarne 250—300,

krajowe kolor 275—425, zagran. czarne 500—750, zagran. kolor. 700—900. Lakier polskie 700, niemieckie 900—1000, amerykańskie 1100—1150.

Papier i tektura.

Za 1 klg.: drukowy matowy 80—90—100, drukowy satynowany 90—115—125, piśmienny z masą drzewną 120—150, piśmienny bezdrzewny 180—220—250, kolorowy albumowy 180—200, gorszy 150, tektura brązowa 90—100, tektura biała 75—80 — zależnie od wagi metra kwadr. i gatunku.

Artykuły mydlarskie i chemiczne.

Za 1 klg. w hurcie: mydło do prania 200—250, świece krajowe z parafiny 150—175, soda kalcynowa krajowa 26—32—35, soda kaustyczna krajowa 60—112—130, łój australijski 300—325, parafina krajowa franco rafinerja 110—120—135—140, klej kostny 210—215—120—260, żywica zagraniczna 110—120.

Towary spożywcze i kolonialne.

Mąka amerykańska pszenna first clear 140—145 potem 160—170 za 1 klg., second clear 105—110—120, mąka pszenna krajowa 1—175 mk. Krajowa pszenna ciemna 165 mk. fasola 50—55, ryż Burmah 105 potem 150, ryż Saigon 110, 150—160, 150—170. Słonina amerykańska 400—460, potem 500—550. Cukier w handlu pokątnym za funt nowopolski: kryształ 240—260, twardy 350. Cykorja „Gleba” w hurcie 1800—2000 za pud, cykorja Beehma 2175—2250. Czekolada za 1 klg.: waniljowa 600, potem 900, Santé 780. Wanilja 11.500—12.000 mk. za 1 klg. Cynamon 600—625, grzyby suszone 320. Herbata orange pecco 305, 310, 540, 565; pecco 215, 290, 490, 500. Kawa: Robusta 287, 420, 430; kawa Rio 310, 350, 400, 420, 445; kawa Santos 330, 425, 450, 470; kawa palona 400, 440, 570 mk. za 1 klg. Kawa zbożowa 225. Pieprz 240, 300, 320, 370, 385 mk. za 1 klg. Śledzie szkockie za beczkę 8.000 mk., potem 10.500, 11.500 mk. Tłuszcz jadalny „Ceres” 380 mk. za 1 klg. Masło kakaowe holenderskie poszło w górę od 1000 mk. do 1250 za 1 klg. Kakao w ziarnie doznało dużych wahań; w początkach lipca gatunki pośledniejsze sprzedawane po 230—280 mk. za 1 klg., gatunki wyborowe dochodziły do 500 mk. W końcu okresu przeciętna cena wynosiła od 400—420 mk. Kwas cytrynowy w ciągu okresu bez zmiany — po 1100 mk. za kilo.

Dla porównania przytaczamy poniżej notowania rynku gdańskiego cif Gdańsk:

Kawa: za pół klg. niem. Santos gatunek wyborowy od 10,40 do 11,30, średni 8,70—10; zwyczajny 7,30—8,70. Kawa myta 12,50—16,20. Gatunki wyborowe z Guatemali 11,50—16,50.

Herbata: tendencja mocna. Brak tańszych gatunków. Za pół klg.: Jawa Peccoe 8,50—9,50, Indian Peccoe 10—11,20. Peccoe Souchong 8,70—9,15, Jawa Orange Peccoe 10—12,25, Indian Orange Peccoe 11—13. Ceylon Orange Peccoe 16—19,50, Congo 8—9,50.

Kakao: rynek spokojny, lecz stały. Kakao w proszku brak i dlatego bardzo poszukiwane.

Ryż za 1 klg. cif Gdańsk: Burma II 7,30, Burma w złomkach A. I. 5,30, A. II. 5,15, Saigon I. 6,90, w złomkach 4,95. Ceny skłaniają się ku wyższe.

Handel zagraniczny.* W kwartalniku III „Ruchu” podaliśmy dane za 1920 r. Obecnie rozporządzamy statystyką za I kwartał r. b.

* Dane do tego działu czerpiemy z ostatniego „Miesięcznika Statystycznego” z „Przeglądu Gospodarczego” (studjum p. St. B. w Nr. 14. i nast.) oraz z „Tygodnika Handlowego” Nr. 28/29 i 32/33 (René Sygietyński: Statystyka handlu zagranicznego).

Przywóz wynosił w tonnach 1,324,915. Z tego przypada na: Anglię 8,758, Austrię 41,791, Czechosłowację 166,470, Francję 4,953, Niemcy 858,677, Rumunję 45,059, Stany Zjednoczone 62,663, inne kraje 136,544. Podług grup towarów przywóz dzieli się na: artykuły spożywcze 212,311 tonn, surowce 996,017, półfabrykaty 3,859, wyroby gotowe 110,915, różne towary 1,813. Do surowców zalicza się węgiel, którego sprowadzono z Górnego Śląska 823,573 t., ze Śląska Cieszyńskiego 122,540 i z Austrii 1,833 t. W grupie artykułów spożywczych główną rolę odgrywa zboże i mąka; pszenicy i mąki pszennej sprowadzono 33,836 t., żyta i mąki żytniej 41,296, owsa 3,661, jęczmienia 22,373, ryżu 20,150, innych zbóż 28,498 t. Następne miejsce w tej grupie zajmują: mięso, tłuszcze zwierzęce, konserwy mięsne. Ogólny przywóz wyniósł 31,905 t; dalej idą warzywa — 1,162 tonny, okopowe — 3,590, owoce świeże 1,141, owoce suszone — 2,031, cukier — 2,078, kawa — 1,233, herbata — 374, kakao i czekolada — 1,384, drożdże — 316, piwo — 25,435, wódki — 98, wina — 1,731, oleje roślinne — 2 532, tytoń — 2,833 i inne artykuły spożywcze — 10,063 tonn.

W grupie surowców, jeżeli opuścić drobne pozycje często przy-padkowego przywozu, wymienić należy (poza opalem): bawełnę — 6,700 tonn, odpadki bawełniane — 1,259, jutę — 798, len i konopie — 77; nasion sprowadziliśmy 234 tonn, garoników 1,019, różnych odpadków 2,796, soli organicznych 22 t. Dalej sprowadzono: włosa i szczeciny ca. 8 tonn, puchu i pierza 11, wełny owczej 3,008, jedwabiu surowego 6 tonn, tranu, łoju i tłuszczów zwierzęcych do celów technicznych 465, skór surowych 287. Wśród surowców pochodzenia nieorganicznego najważniejszą rolę odgrywają rudy i surowce metali — 10,932, materiały budowlane — 5,726, surowce dla przemysłu chemicznego — 12,703; w tym ostatnim dziale 7,063 tonny fosforytów. Półfabrykatów chemicznych sprowadzono do Polski 1,875 t. przędza przedstawia pozycję 1,894 t.

Wyróbów gotowych sprowadziliśmy w I. kwartale aż 110,915 tonn. W tym dziale zwraca przedewszystkiem uwagę pozycja skór gotowych — 2,793 t., wyrobów skórzanych — 308 t., wyrobów z drzewa 843 t., w czem mebli 274 t., i wyrobów koszykarskich 167 t. Do tej grupy należą dalej wyroby ceramiczne — 3,303 t., w czem na szkło, fajans i porcelanę przypada około 3,200 t. Przetworów chemicznych sprowadzono 11,376 t., najważniejsze pozycje w tej grupie to: kwas siarczany — 1,606 t., kwas azotowy — 35, kwas solny — 702, mydła — 1,652, środki lecznicze — 579, materiały wybuchowe — 133. Perfum i kosmetyków uboga Polska sprowadziła cały wagon w ciągu kwartału, na barwniki przypada 280 t. Przemysł mydlarski, kosmetyczno-perfume-ryjny i farmaceutyczny ma przed sobą jeszcze dużo do zrobienia.

Dalsze karty statystyki naszego importu dotyczą wyrobów metalowych; tu mamy do zanotowania 73,068 tonn. Ta ilość ogólna dzieli się następująco: żelazo sztabowe 12,716, szyny kolejowe 1,182, żelazo fasonowe i blacha gruba 3,830, blacha cienka 2,804, miedź 103, aluminium 22, cyna 34, cynk 283, stopy 390, wyroby lane 988, wyroby kutolane 588, wyroby szacowane 641, wyroby kotlarskie 5,315, konstrukcje żelazne 825, drut i gwoździe 2,544, wyroby ślusarskie 2,250, wyroby nożownicze 148, narzędzia rzemieślnicze 919, drobne wyroby żelazne 1,650, maszyny 1,287, parowozy 388, wagony towarowe 26,367, wagony osobowe 218, silniki parowe 1,397, artykuły elektryczno-techniczne 1,029, turbiny 56, obrabiarki 780, maszyny prądnicze 28, maszyny rolnicze 1,911, maszyny do liczenia, pisanie i szycia 85, wagi 49, wozy, rowery i samochody 1,887, zegarki i zegary 16, inne wyroby metalowe 337.

Pracownicy przemysłu metalowego w Polsce mają stałe wynagrodzenia, automatycznie podnoszące się w miarę wzrostu drożyzny. Ogólne więc ciężkie warunki, w jakich odbudowuje się nasze życie gospodarcze ich zgoła nie dotyczą, lecz zato przemysł obcy bije nas na każd. kroku.

W innych działach są duże usterki do usunięcia: w pierwszym kwartale rb. sprowadziliśmy wyrobów włóknistych 1,888, a gotowej odzieży 4,714 tonn.

Nareszcie sprowadziliśmy papieru, wyrobów papierowych i wyrobów z masy papierowej 10,086 tonn, instrumentów precyzyjnych, muzycznych i naukowych 216 t., galanterji 124 t., innych gotowych artykułów 1,416 tonn.

Przełgądając statystykę, spotykamy nieraz pozycję importu, obok której znajduje się pozycja eksportowa, przewyższająca pierwszą. Na co mamy w takim razie Urząd Przywozu i Wywozu? Dlaczego pozwala się sprowadzać do Polski wódki, mydła, kosmetyki, tkaniny bawełniane, tkaniny wełniane, obuwie, bieliznę, pasmanterję, nawet przędzę? Świadczy to o pewnym chaosie w naszych stosunkach, który powinien być jak najprędzej usunięty.

Wywóz z Polski w ciągu omawianego okresu wyniósł 440.640 tonn, a więc $\frac{1}{3}$ przywozu. Wywieziono do: Anglii 20,705, Austrii 111,140, Czechosłowacji 57,626, Francji 2,841, Niemiec 139,448, Rumunji 1,634, Stanów Zjednoczonych 223, do pozostałych krajów 107,022 tonn. Największą więc rolę w naszym wywozie odgrywają rynki niemiecki, austriacki i czechosłowacki, z Francją, naszą sojuszniczką, stosunki są minimalne. Na artykuły spożywcze przypada 44,720, na surowce 310,806. na półfabrykaty 1,538, na wyroby gotowe 83,533 tonny.

W grupie artykułów spożywczych dominującą rolę odgrywają okopowe — 15,365, jeszcze większą cukier — 21,650 i wódki — 4,561, zboża i mąki wywieźliśmy 2,215 tonn. Odbiorcami okopowych są Niemcy i kupcy gdańscy, co w wykazach statystycznych nosi nazwę „pozostałe kraje”. Cukier nabywa Anglja, w małej ilości Niemcy, prawie połowa wywozu przechodzi przez domy handlowe w Gdańsku. Spirytus i wódki idą do Niemiec, stamtąd prawdopodobnie dalej.

Węgla wywieźliśmy 69,362 do Austrii, a około 8,000 tonn do innych krajów. Austrija dostarcza nam wżamian za węgiel maszyn dla naszych kopalń.

Wywóz ropy naftowej określa się cyfrą 45,447 tonn, idzie ona przeważnie do Austrii — 6,244, Czechosłowacji 30,966, Niemiec 7,936.

Drzewa wywieźliśmy 127,808 tonn; jako rynek odbiorczy dominują Niemcy — 71,173 tonn.

Lnu i konopi oraz chmielu wywieziono zupełnie znikome ilości; zato nasion wywieźliśmy około 2,000 tonn, przeważnie, jak można domniemywać, koniczyzny do Niemiec.

W dziale surowców zwierzęcych widzimy drobne ilości włosia i szczeciny, puchu i pierza, wełny, skór surowych i skór futrzanych. Surowców nieorganicznych wywieziono 46,636 t., w czem 1,646 rudy żelaznej do Niemiec, 11,177 wapna do krajów ościennych, 17,552 cementu do krajów ościennych i Gdańska, wywieźliśmy również na te same rynki 4,919 tonn kamieni nieobrobionych. Surowców dla przemysłu chemicznego wywieźliśmy 664 t., z czego 583 t. soli potasowych.

W dziale półfabrykatów — 1,538 — zanotować można: produkty chemiczne — 257, cerezynę — 164 i masę papierową — 82 t. Częściowo przerobionego drzewa wywieziono w tym czasie tylko 1,275 tonn.

Wyrobów gotowych Polska eksportowała 83,533 t. W tym eksporcie większe pozycje stanowią wyroby z drzewa — 4,942 t., przetwory ropy naftowej — 52,805; smary, które należą również do grupy tych prze-

tworów, wykazane są jednak osobno w ilości 20,158 t. I w tym dziale głównie naszymi odbiorcami są Niemcy, Austria, Czechosłowacja i Gdańsk.

Wyrobów metalowych eksportowaliśmy 3,350 tonn. Ilość ta dzieli się na różne małe partje różnorodnych wyrobów. Godnym zaznaczenia jest wywóz 677 tonn wyrobów kotlarskich — przeważnie do Niemiec, ślusarskich — 323 t. — przeważnie do Austrii, drobnych wyrobów żelaznych — 208 t. — przeważnie do Niemiec oraz 695 t. maszyn przędzalniczych i tkackich, które częściowo poszły nawet do Stanów Zjednoczonych. Maszyn rolniczych wywieźliśmy 270 t. Drobne lecz liczne pozycje eksportu wyrobów metalowych są dowodem, że potrafimy wytwarzać dobre przedmioty, przeważnie jednak wchodzi tu w grę polska część Śląska Cieszyńskiego.

Wywóz towarów włóknistych jest znikomo mały — 152 t., to samo gotowej odzieży — 20 t. Innych wyrobów gotowych wywieźliśmy 223 t.

Z rozpatrzenia statystyki przywozu i wywozu wysnuwają się wnioski dwojakie: sprowadzamy wiele przedmiotów, które moglibyśmy wytwarzać w kraju; bardzo minimalna częśćka naszego importu idzie na eksport, a więc tranzytowy charakter Polski jest jeszcze siłą potencjalną, a nie kinetyczną.

Nie posiadamy jeszcze danych, ujmujących nasz wywóz i przywóz za omawiany okres w cyfrach pieniężnych. Zrobiono już jednak początek tej pracy, i posiadamy cyfry takie za styczeń rb. Wartość towarów obliczono w frankach szwajcarskich. Ogólne zestawienie przedstawia się następująco:

	Przywóz	%	Wywóz	%
zwierzęta żywe	6.826	13,35	2.099.190	21
produkty spożywcze i tytoń	15.506.749	13,35	2.090.190	21
surowce	8.768.553	7,55	2.924.522	29
półfabrykaty	4.949.163	4,30	2.380.900	23
wyroby gotowe	86.941.758	74,80	2.745.312	27
węgiel śląski	6.129.318	—	—	—
Razem	122.301.861		10.140.935	

Węgiel śląski nie jest obliczony w procentach.

Wyłączając ten węgiel, otrzymujemy za jeden miesiąc styczeń deficytu 106.031.608 franków szwajcarskich, co odpowiada — podług kursu styczniowego — prawie 13 $\frac{1}{2}$ miliardom marek polskich.

Sytuacja, jak widzimy, mało pocieszająca; trzeba będzie usilnej i długiej pracy, aby ją polepszyć. Jan Szyc. (Poznań).

4. Stosunki pieniężne, kredytowe i bankowe.

Treść: Spadek kursu marki polskiej w III kwartale 1921 r. — Brak gotówki na rynku pieniężnym. — Zestawienie bilansów banków w Polsce za 1920 r. — Działalność izb rozrachunkowych w 1919 i 1920 r.

Rząd w dalszym ciągu pokrywa swe rozchody za pomocą prasy drukarskiej. Obieg banknotów zwiększa się w szybkim tempie i wynosił w dniu 31 sierpnia r. b. 133.7 miljarda marek, zadłużenie zaś Skarbu Państwa w P. K. K. P. doszło w tym czasie do sumy 142.2 miljarda marek. Ustawą z dnia 8 lipca r. b. Sejm ograniczył wysokość zadłużenia Skarbu w instytucji emisyjnej do sumy 150 miliardów. Kredyt ten jest więc już na wyczerpaniu i, o ile nie zacząną wpływać nadzwyczajne dochody, na które Rząd liczy, po-

zostanie znowu jedyną drogą wyjścia — dalszy druk pieniędzy papierowych. Celem możliwego zmniejszenia inflacji Sejm upoważnił Ministra Skarbu do wypuszczenia II serii biletów skarbowych na sumę 15 miliardów marek. Wpływy z pożyczek wewnętrznych okazały się minimalne: Pożyczka Odrodzenia przyniosła do dnia 31 sierpnia zaledwie 8.876.779.900.— mk., pożyczka premjowa — 1.539.431.156,39 mk.

Spadek marki polskiej postępował w ubiegłym kwartale w tempie zastraszającym. W ciągu 3 ostatnich miesięcy wartość marki naszej spadła o przeszło 200%, co ilustruje poniższa tabliczka:

Kurs walut obcych na giełdzie warszawskiej w 1921 roku:

	1 czerwca	1 lipca	1 sierpnia	1 września	10 września
Dolary	1.025	2.355	2.050	2.990	3.980
Funty szter.	4.085	8.000	7.450	10.950	14.300
Franki franc.	87.25	192.50	154	231	315
Marki niem.	16.62	31	23.60	35	40.90

Równolegle spadała siła nabywcza pieniądza wewnątrz kraju, wzrastała z dnia na dzień drożyzna, powodując bardzo poważne zakłócenia w całym organizmie gospodarczym kraju. Na rynku pieniężnym, szczególnie na obszarze b. dzielnicy pruskiej, dał się odczuć silny brak gotówki. W związku z wprowadzeniem walnego handlu nastąpiła w Wielkopolsce gwałtowna fala drożyzny, to zaś spowodowało ogromny wzrost zapotrzebowania środków obrotowych ze strony poszczególnych jednostek gospodarczych. Banki nie były na to przygotowane i tylko dzięki szybkiej interwencji Rządu i wydatnej pomocy P. K. K. P. udało się kryzys zlokalizować. Odbiło się to jednak fatalnie na niektórych przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych, które w wielu wypadkach zmuszone były ograniczyć swą działalność.

Brak gotowizny na rynku wewnętrznym zaznacza się w dalszym ciągu pomimo nadmiernej inflacji pieniędzy papierowych. Wpływa na to tezauryzacja znaków pieniężnych na wsi oraz znaczny odpływ ich zagranicę w zamian za sprowadzane towary, nasz bilans handlowy bowiem jest w dalszym ciągu wybitnie bierny. Dopływ nowych kapitałów do instytucyj finansowych zmniejsza się ciągle (w stosunku do ilości znaków pieniężnych w obiegu) pomimo usiłowań z ich strony, aby je przyciągnąć za pomocą wyższego oprocentowania. Warstwa włościańska, w ręku której zgromadziła się najpoważniejsza ilość znaków pieniężnych, trzyma gotówkę w ukryciu, a pozatem ciągle spadek waluty wpływa odstręczająco na lokatę kapitałów w bankach.

Dopływ kapitałów do naszych instytucyj finansowych i w roku zeszłym nie był proporcjonalny do wzrostu znaków obiegowych, jak świadczy poniższe zestawienie główniejszych pozycyj z bilansów banków w Polsce za rok 1920 i 1919 rok:

Dane z bilansów banków

(dla porównania podajemy w nawiasach)

Lp. i nazwa porządkowa	Nazwa Banku	Kapitał zakładowy	Rezerwy	Kredytorzy			Debi- Dłużnicy w rach. bież.
				Wkłady (termin. bezterm. i rach. czekowe)	Inni wierzyciele	Razem	
				w t y s i ą c a c h m a r e k			
1.	Bank Związku Spółek Zrobkowych w Poznaniu	200.000 (60.000)	77.497 (5.634)	2.474.820 (376.175)	333.254 (26.082)	2.808.074 (402.257)	1.380.908 (178.722)
2.	Bank Handlowy w Poznaniu	40.000 (20.000)	15.652 (3.850)	565.065 (83.035)	228.484 (24.064)	793.579 (107.100)	433.068 (41.504)
3.	Poznański Bank Ziemian, Tow. Akc. w Poznaniu	25.000 (2.000)	8.001 (492)	80.514 (8.104)	32.085 (4.927)	112.599 (13.031)	124.978 (6.077)
4.	Bank Przemysłowców w Poznaniu	35.076 (10.965)	20.587 (8.134)	584.262 (152.462)	18.361 (10)	602.623 (152.565)	285.088 (16.348)
5.	Bank Kwilecki, Potocki i S-ka, T. A. w Poznaniu	6.000 (2.000)	990 (289)	30.833 (6.652)	20.570 (9.013)	51.303 (15.665)	47.380 (15.155)
6.	Bank Poznański, Tow. Akc. w Poznaniu	5.000	115	27.545	963	28.508	12.691
7.	Bank Ziemski, Tow. Akc. w Poznaniu	5.000 (5.000)	1.160 (1.064)	4.989 (5.215)	4.657 (2.801)	9.646 (8.016)	3.601 (1.688)
8.	Polski Bank Komisowy, Tow. Akc. w Poznaniu	1.000	—	114	3.957	4.071	?
9.	Bank Centralny, Tow. Akc. w Poznaniu	1.000 (1.000)	150 (60)	11.296 (1.561)	6.393 (591)	18.279 (2.152)	10.473 (2.285)
10.	Bank Dyskontowy w Bydgoszczy	12.000 (3.000)	1.658 (118)	234.324 (13.701)	1.988 (210)	236.312 (13.911)	121.904 (11.202)
11.	Bank M. Stadhagen w Bydgoszczy	12.000	541	10.923	190.825	201.748	50.327
12.	Bank Pomorski, Tow. Akc. w Toruniu	10.000	—	14.809	5.443	20.252	?
13.	Westbank Tow. Akc. w Wolsztynie	500	—	3.987	—	3.987	780
14.	Bank Kredytowy w Kępnie, Tow. Akc.	300	11	1.063	2.012	3.080	?
15.	Bank Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu	(2.000)	(1.000)	(24.754)	(1.360)	(26.114)	(10.016)
Razem banki w b. dzielnicy pruskiej		369.911 (109.048)	127.727 (21.223)	4.126.244 (706.525)	849.494 (69.141)	4.975.739 (774.666)	2.616.515 (322.025)
16.	Bank Handlowy w Warszawie	108.000 (54.000)	90.703 (27.747)	771.347 (1.023.018)	3.969.384 (97.383)	4.740.731 (1.120.401)	164.696 (424.835)
17.	Bank Dyskontowy Warszawski	108.000 (21.600)	150.000 (12.312)	78.742 (19.345)	825.597 (186.211)	904.339 (205.559)	19.082 (4.414)
18.	Bank Zjednoczonych Ziem Polskich w Warszawie	100.000	5.000	287.633	112.300	399.933	117.617
19.	Bank dla Handlu i Przemysłu w Warszawie	86.400 (21.600)	20.200 (1.803)	389.352 (56.135)	346.553 (113.335)	745.905 (169.470)	44.945 (7.129)
20.	Bank Przemysłowy Warszawski	32.400 (6.480)	4.975 (108)	181.689 (43.020)	93.703 (31.397)	275.392 (74.417)	136.363 (15.423)
21.	Bank Kredytowy w Warszawie	30.000 (10.000)	8.857 (1.538)	222.853 (43.802)	56.631 (48.954)	279.484 (92.756)	28.302 (6.789)
22.	Bank Międzynarodowy w Warszawie	50.000	18.000	26.970	14.894	41.864	6.575
23.	Bank Związków Ziemian w Warszawie	15.000	600	132.983	32.431	165.414	44.960
24.	Bank Towarzystw Spółdzielczych w Warszawie	20.000 (1.320)	6.325 (337)	165.084 (58.196)	32.638 (5.811)	197.722 (64.007)	47.066 (5.759)

w Polsce za 1920 rok.

odpowiednie dane z 1919 roku.)

torzy		Gotówka (Kasa, P. K. P. i P. K. O.)	Wekale	Papiery warto- ściowe	Udziały konsor- cjalne	Konta handlo- we	Czysty zysk	Dywi- denda	Obrót
Inni dłużnicy	Razem								
w t y s i ą c a c h m a r e k									
338,998 (69,772)	1.719,846 (248,494)	674 123 (74,597)	105,885 (34,344)	112,604 (44,049)	517,388 (59,264)	46,415 (3,699)	44 810 (4,653)	17,700 (2,400)	52,192,616 (7,195,144)
120,316 (52,394)	553,984 (93,668)	46,286 (12 274)	10,711 (3,412)	105,327 (12,775)	72,483 (9,457)	9,819 (635)	12,920 (1,556)	6,000 (900)	13,448,400 (1,411,306)
33,082 (8,632)	158,060 (14,700)	3,958 (81)	1,437 (2,429)	9,367 (380)	?	2,400 (235)	41,619 (774)	1,477 (300)	3,634,516 (165,511)
127,653 (81,689)	512,741 (97,967)	117 568 (30 978)	84,506 (50,237)	71,304 (9,841)	96,111 (7 982)	14,036 (945)	10,475 (1,116)	ca 7,000 (896)	10,163,450 (1,333,385)
2,005 (1,571)	49,995 (16,726)	491 (98)	155 (97)	2 868 (233)	?	1,296 (155)	1,797 (717)	780 (200)	932,654 (292,338)
13,473	26,164	2,292	589	6,473	25	1,159	1,520	600	564,940
10 255 (9,309)	13,856 (10,992)	908 (709)	—	1,536 (2,644)	—	730 (187)	587 (425)	300 (250)	100,008 ?
?	5,638	204	2	64	—	523	1,077	?	?
—	10,473 (2,285)	2,309 (360)	6 887 (573)	590 (114)	—	303 (46)	828 (129)	160	1 045 010 (129,629)
78,565 (1,254)	200,469 (12,456)	10,931 (2,131)	6,789 (290)	10,130 (1,668)	11,268 (40)	8,890 (167)	3,302 (445)	900 (300)	7,489,980 (226,882)
82,422	192,749	33,135	9,764	39,127	630	1,421	1,847	900	2,945,845
?	24,247	2,073	353	344	?	?	?	?	?
2	791	311	215	615	—	29	—	—	?
?	6,257	?	1,701	649	—	?	?	24	?
(9,747)	(19 763)	(7,250)	(1,692)	(2 043)	—	(408)	(1,061)	(989)	(758,188)
833 953 (244,713)	3,484,662 (546,798)	896,204 (129,238)	328,964 (93 014)	442,074 (81,217)	697,905 (67,743)	88,195 (6,660)	125,637 (11,900)	30,300 (6,283)	95 334,495 (11 922,716)
3,141,719 (491,468)	3,311,415 (916,303)	589,955 (66,362)	508,674 (128,167)	156,068 (82,647)	?	141,788 (14,155)	24,176 (4,185)	13,500 (3,600)	132,224,061 (18,092,890)
691,977 (73,638)	711,059 (78,051)	568,064 (210,276)	21,046 (6,326)	38,787 (15,032)	?	14,082 (874)	42,753 (5,732)	11,880 (2,592)	24,259,582 (3,140,935)
173,162	290,779	98,984	104,180	46,393	?	16,149	16,477	7,375	9,538,639
351,240 (102,581)	396,185 (109,710)	184,136 (23,044)	163 151 (26 933)	59,138 (14,119)	69,302 —	30,299 (3,073)	27,028 (3,438)	10,800 (1,440)	45,392,637 (2,122,353)
63 432 (34,946)	240,295 (50,269)	69,641 (10,412)	37 518 (15,688)	18,403 (3,890)	4,180 ?	13,388 (1,776)	1,208 (659)	777	19 970,256 4,573,113
198,912 (56,145)	227,304 (62 937)	46,916 (5,240)	55,493 (23,697)	31,377 (2,142)	31,511 (5,284)	12,827 (974)	6,643 (640)	3,600 (480)	11,136,550 (1,906,289)
16,583	23 155	20,417	10,219	54,465	13,705	3,624	1,238	600	3,096,505
69,771	114,767	17,235	40,421	8,913	2,562	4,066	1,868	600	5,981,468
82,674 (23,380)	129,740 (29,139)	51,740 (25,566)	26,683 (7,896)	7,951 (2,527)	6,044 —	9,397 (985)	7,808 (838)	1,050 (324)	6,890,000 (1,554,006)

Liczba porządkowa	Nazwa banku	Kapitał zakładowy	Rezerwy	Kredytorzy			Długuicy w rach. bież.
				Wkłady (termin., bezterm. i rach. czekowe)	Inni wierzyciele	Razem	
25.	Bank Kredytu Hipotecznego w Warszawie	20.000	—	31.502	69.710	101.212	15.776
26.	Bank Ziemiański w Warszawie	6.480 (6.480)	378	116.204 (58.202)	113.225 (9.803)	229.5.9 (68.125)	57.581 (9.076)
27.	Bank Zachodni w Warszawie	48.600 (16.200)	18.789 (2.176)	139.722 (59.544)	541.681 (117.621)	681.403 (183.165)	? (13.814)
28.	Bank Angielsko-Polski w Warszawie	25.000	—	10.561	111.285	121.849	2.027
29.	Bank Wschodni w Warszawie	24.000 (8.000)	6.900	88.523 (16.636)	30.806 (9.759)	119.299 (26.395)	35.123 (6.924)
30.	Polski Bank Komunalny w Warszawie	3.174	20	90.547	1.867	101.414	78.860
31.	Bank dla Handlu Zagranicznego w Warszawie	20.000	—	19.824	21.875	44.699	26.527
32.	Warszawski Bank Stołeczny w Warszawie	20.000	—	14.855	41.746	57.601	24.000
33.	Bank Centr. dla Handlu, Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie	10.000	—	17.106	18.463	35.569	3.908
34.	Bank Handlowy Wilhelm Landau w Warszawie	(10.800)	—	(7.918)	(47.696)	(55.534)	(1.422)
35.	Bank Kupiecki Łódzki w Łodzi	27.000 (10.800)	3.386 (779)	54.745 (17.19.)	76.790 (63.170)	131.5.5 (84.321)	7.822 (594)
36.	Bank Handlowo-Przemysłowy w Łodzi	25.000	—	58.051	25.886	83.917	4.484
37.	Bank Spółek Niemieckich w Polsce, T. A. w Łodzi	1.000 (1.000)	17	11.049	3.330 (2.2.2)	14.379 (135)	1.718 (2.377)
38.	Bank Ziemi Polskiej w Lublinie	18.300 (4.200)	2.783	44.696 (4.361)	50.276 (6.810)	94.882 (11.171)	6.371 (404)
Razem banki w b. Kongresówce		824.154 (175.480)	339.315 (46.800)	3.018.622 (1.409.670)	6.606.393 (748.028)	9.627.721 (2.157.698)	889.851 (497.021)
39.	Bank Małopolski w Krakowie	112.000 (21.000)	38.248 (3.498)	895.443 (1.647)	551.776 (141.257)	1.446.219 (15.1.904)	873.219 ?
40.	Polski Bank Krajowy we Lwowie	23.520 (23.520)	10.744 (8.484)	1.042.548 (646.127)	296.577 (266.569)	1.339.125 (912.696)	864.733 ?
41.	Akcyjny Bank Hipoteczny we Lwowie	42.000 (21.000)	25.195 (14.816)	18.482 (2.330)	479.879 (123.693)	498.361 (143.993)	? ?
42.	Ziemiński Bank Kredytowy we Lwowie	35.000 (14.000)	10.049 (2.135)	296.820 (5.848)	232.450 (47.523)	529.270 (53.471)	? ?
43.	Bank Ziemi we Lwowie	2.800	—	2.701	22.840	25.541	? ?
44.	Polski Bank Przemysłowy we Lwowie	(35.000)	(6.195)	(35.559)	(516.177)	(551.736)	(482.950)
45.	Akc. Bank Związkowy dla Stowarz. Zagrobawczych i Gospod. we Lwowie	(1.925)	(1.096)	(16.412)	(368)	(16.880)	(7.777)
46.	Powszechny Bank Kredytowy we Lwowie	(3.500)	(28)	(1.276)	(22.331)	(23.607)	? ?
47.	Bank Ziemiński dla Kresów, Tow. Akc. w Łańcucie	4.200 (1.400)	295 (8)	1.670 (1.172)	25.694 (11.813)	27.334 (12.985)	2.366 (1)
48.	Śląski Bank Przemysłowy w ielsku	30.000	4.000	6.946	422.644	429.590	? ?
Razem banki w Małopolsce		249.520 (120.345)	88.531 (36.200)	2.264.610 (738.371)	2.732.330 (1.129.701)	4.296.440 (1.263.672)	1.740.318 (490.728)

taryfy		Gotówka (Kasa, P. K. K. P. i P. K. O.)	Weksle	Papiery warto- ściowe	Udziały konser- wacyjne	Koszta handlo- wa	Czysty zysk	Dywi- denda	Obrót
Inni dłużnicy	Razem								
w t y s i ą c a c h m a r e k									
26.202	41.979	9.526	34.363	63.251	—	2.092	3.150	1.575	?
81.799 (82.841)	139.390 (41.917)	81.372 (27.617)	24.813 (6.967)	26.689 (19.994)	?	8.789 (1.021)	6.684 (1.619)	324 (824)	7.077.473 (1.393.619)
?	620.448 (114.534)	92.930 (38.825)	92.930 (25.182)	76.564 (11.371)	?	?	?	?	?
82.364	84.391	31.675	17.578	7.209	?	3.039	?	?	?
79.688 (16.552)	116.711 (23.482)	15.444 (2.949)	9.402 (3.274)	8.357 (577)	3.201	8.445 (970)	6.583 (2.455)	?	?
1.049	70.900	15.776	—	600	—	1.332	132	95	?
7.812	31.350	10.998	4.735	16.390	—	1.579	2.016	?	?
22.578	47.157	3.806	174	14.415	—	6.807	6.028	2.400	ca. 3.500.000
27.927	31.805	1.017	8.371	6.773	—	2.344	947 (3.025)	527	775.172
(40.842)	(42.294)	(749)	(26.430)	(6.574)	—	(183)	straty	?	(166.911)
71.914	79.736	32.195	36.483	18.097	—	9.617	6.822	2.430	1.996.158
(55.227)	(56.791)	(25.777)	(13.395)	(4.825)	—	(1.211)	(2.172)	(864)	(199.559)
14.645	19.329	30.503	53.704	10.715	—	3.509	3.522	500	3.395.907
5.592	7.220	3.940	7.746	31	—	1.111	144	?	ca. 300.000
(6.520)	(3.159)	(78)	—	—	—	(134)	(57)	?	(ca. 30.0.0)
67.699	74.040	13.415	18.410	4.889	3.286	8.3.8	8.594	?	?
(9.592)	(9.906)	(2.651)	(2.287)	(172)	(431)	(727)	(433)	(210)	(376.537)
5.310.541 (1.054.962)	6.810.340 (1.552.003)	1.910.667 (488.936)	1.287.244 (296.162)	646.968 (158.100)	148.715 (5.715)	310.289 (28.014)	171.685 (25.308)	58.233 (11.854)	276.790.306 (84.057.282)
509.745	1.832.064	26.047	31.002	90.906	98.178	25.851	26.983	9.625	?
?	(141.934)	(8.154)	(8.086)	(10.370)	(11.769)	(1.349)	(2.977)	(1.680)	?
265.491	1.139.224	78.398	74.117	75.815	12.062	25.328	2.783	?	46.953.285
?	(786.295)	(17.550)	(29.008)	(72.914)	(2.598)	(5.302)	?	?	(32.567.449)
?	484.030	14.192	43.552	6.694	7.410	12.982	8.089	4.500	?
?	(121.093)	(8.565)	(21.051)	(4.783)	(1.562)	(3.504)	(2.369)	(1.575)	?
?	416.327	23.673	100.086	14.876	?	9.215	9.759	4.375	?
?	(34.828)	(2.408)	(21.608)	(3.482)	?	(1.204)	(1.267)	(650)	?
?	28.145	174	4.387	1.081	—	897	578	?	?
(64.526)	(547.478)	(20.892)	(16.587)	(56.168)	(1.011)	5.855	(5.663)	(3.500)	(13.619.371)
(3.487)	(11.284)	(444)	(4.286)	(3.343)	?	(207)	(198)	?	(265.294)
?	(19.467)	(3.481)	(1.470)	(1.580)	(1.407)	(413)	(333)	(175)	?
18.848 (7.033)	20.714 (7.094)	837 (286)	6.906 (3.754)	1.517 (411)	?	?	552 (255)	?	?
?	389.132	78.384	351	860	?	4.348	6.185	2.250	?
793.684 (75.106)	3.877.486 (1.069.849)	221.067 (61.646)	265.400 (106.199)	191.199 (169.251)	112.820 (18.367)	78.816 (17.960)	54.882 (12.982)	20.750 (7.728)	46.953.285 (46.452.114)

Liczba porządkowa	Nazwa banku	Kapitał zakładowy	Rezerwy	Kredytorzy			Dobi-
				Wkłady (termin., bezterm. i rach. czekowe)	Inni wierzyciele	Razem	Dłużnicy w rach. bież.
							w tysiącach marek
Zestawienie:							
16	Banki w b. dzielnicy pruskiej	369,011 (109,012)	127,727 (21,233)	4,126,244 (706,525)	849,494 (69,141)	4,965,739 (774,666)	2,616,515 (302,025)
10.	Banki w Małopolsce	249,520 (120,315)	88,531 (36,200)	2,264,610 (738,371)	2,032,340 (1,129,701)	4,296,440 (1,868,072)	1,740,318 (490,728)
3.	Banki w b. Kongresówce	82,154 (175,483)	339,315 (46,803)	3,018,622 (1,409,670)	6,406,303 (748,028)	9,627,721 (2,157,698)	889,851 (497,923)
49.	Razem banki w całej Polsce	1,143,585 (401,867)	555,573 (101,233)	9,409,476 (2,854,566)	9,481,217 (1,916,870)	18,889,900 (1,800,439)	5,246,684 (1,283,774)

Zestawienie powyższe obejmuje wszystkie banki akcyjne w Polsce oraz poważniejsze banki innego typu, które działały w 1920 r. i zamknęły rok obrachunkowy z dniem 31 grudnia.

Na 31 grudnia 1920 r. wkłady we wszystkich bankach wynosiły 9,4 miljarda marek, wobec 2,8 miljarda w 1919 r. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa wykazuje w bilansie swym za rok 1920 wkładów na sumę 13,3 miljarda marek wobec 2,4 miljarda w 1919 r. Łączna więc suma wkładów w r. 1920 wynosiła 22,7 miljarda, a w 1919 r. — 5,2 miljarda marek. Stanowiło to w 1919 r. z górą 90% znajdujących się w obiegu znaków pieniężnych, w 1920 r. zaś już tylko ca. 50%. Emisja banknotów w ciągu 1920 roku zwiększyła się z 5,26 miljarda na 49,36 miljarda marek, tj. prawie dziesięciokrotnie, podczas gdy wkłady zwiększyły się zaledwie czterokrotnie.

Rok 1920 był wyjątkowo pomyślny dla banków naszych. Pomimo ogromnego wzrostu kosztów handlowych, banki osiągnęły poważne zyski i naogół wypłacały znacznie wyższe dywidendy, niż w r. 1919. Obroty wzrosły w porównaniu do 1919 r. czterokrotnie, koszty handlowe zaś prawie dziesięciokrotnie, czyste zyski — siedmiokrotnie. Pomyślne konjunktury w 1920 r. wpływały dla banków przeważnie z działalności założycielskiej. W r. ub. banki nasze rozwinęły bardzo ożywioną działalność na polu uprzemysłowienia kraju. Dzięki ich inicjatywie i poparciu finansowemu powstał cały szereg przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, powołano do życia nowe gałęzie przemysłu, których dotychczas u nas nie było, jak np. przemysł wojenny. Powstało kilka wielkich fabryk parowozów i wagonów, kilka poważnych przedsiębiorstw żeglugowych; ogromne kapitały pochłonięta odbudowa zniszczonych podczas wojny fabryk. W powyższym zestawieniu konto konsorcjalne wszystkich banków wykazuje sumę 950 milionów

torzy		Gołówka (Kasa, P. K. K. P. i P. K. O.)	Weksle	Papiery warto- ściowe	Udziały konsor- cjalne	Koszta handlo- we	Czysty zysk	Dywi- denda	Obrót
Inni dłużnicy	Razem								
w t y s i ą c a c h m a r e k									
833 953 (244.713)	3.484.662 (546.738)	896.204 (129.228)	328.094 (93 014)	442.074 (81.217)	697.905 (67.743)	88.195 (6.660)	125.637 (11.960)	36 300 (6.283)	95.334.459 (11 922.716) ³
793.584 (75.106)	3.877.436 (1.669 849)	221 667 (61.645)	265.400 (106.199)	191.199 (153.251)	112.620 (18.367)	78.316 (17.380)	54.882 (12.932)	20 750 (7.728)	46.963.285 (46.452.114)
5.300 541 (1.054.982)	6.810 840 (1.552.003)	1.910.667 (438 936)	1.287 244 (286.162)	648 966 (158.100)	143.715 (5.715)	310.289 (28.014)	171.635 (25.368)	58 233 (11 854)	276.790.308 (34.057.285)
6.928.078 (1.374.801)	14.172.934 (3.768.690)	3.028.538 (629 800)	1.881.638 (485.375)	1.282 239 (392 568)	954.240 (91.825)	476.800 (52.654)	352.154 (50.290)	115.283 (25.865)	419.088.052 (92 432.115)

marek, w rzeczywistości przekracza ono napewno znacznie 1 miliard, gdyż niektóre banki nie wykazały w swych bilansach specjalnego konta udziałów w przedsiębiorstwach. Banki nasze zaangażowały się bardzo poważnie w przedsiębiorstwach przemysłowo-handlowych, a mianowicie w wysokości prawie swego kapitału zakładowego, wynoszącego ogółem według bilansów z 1920 r. 14 miljarda marek. Jeżeli zaś dodamy, że udział banków w przedsiębiorstwach nie ogranicza się do udziału tylko w kapitale zakładowym tychże, a wymaga dalszych świadczeń w postaci kredytów dla kapitału obrotowego, to działalność ta przedstawi się nam bardzo pokaźnie i daje pojęcie o rozmiarze zapotrzebowania na rynku pieniężnym. A i same banki, w związku z ciągle rosnącymi obrotami i napływem obcych kapitałów, zmuszone były dostosowywać do tego kapitały własne, powiększając je bardzo poważnie. Jak widać z zestawienia, w 1919 r. działało 30 banków z kapitałem zakładowym 404.8 miliona marek i 164.2 miliona marek rezerw, w 1920 roku zaś ilość banków wzrosła do 49, kapitał zakładowy do 1,4 miljarda, rezerwy — do 555 milionów marek.

Należy tu podkreślić, że najbardziej ożywioną działalność na polu uprzemysłowienia kraju rozwinęły wielkie banki poznańskie, jak: w pierwszym rzędzie Bank Związku Spółek Zarobkowych oraz Bank Przemysłowców w Poznaniu i Polski Bank Handlowy. Konto konsorcjalne tylko tych 3 banków figuruje w ich bilansach z 1920 r. w sumie 688 milionów marek. Działalności tych banków należy zawdzięczyć, że obecnie prawie wszystkie większe przedsiębiorstwa niemieckie w Wielkopolsce i na Pomorzu znajdują się już w rękach polskich.

Działalność założycielska banków naszych, przynosząc krajowi wielkie korzyści przez ożywienie przemysłu i handlu, była jednocześnie źródłem poważnych zarobków dla samych banków.

To też banki z łatwością poniosły ogromny wzrost kosztów handlowych w r. ub. Uciekając od marki polskiej, publiczność chętnie lokowała ją w papierach dywidendowych, których kursy w ciągu całego r. ub. kształtowały się zwykłowo. To też banki z łatwością realizowały coraz to nowe emisje.

Działalność założycielska jednak przyczyniła się, z drugiej strony, do obecnego przesilenia na rynku pieniężnym. Wskutek powstania znacznej ilości nowych przedsiębiorstw, zapotrzebowanie kapitałów, w związku z coraz bardziej spadającą wartością marki naszej i związanym z tem wzrostem drożyzny, rośnie ciągle, rośnie zupełnie nieproporcjonalnie do tempa napływu świeżych kapitałów do banków. To też w ostatnich miesiącach r. b. banki zmuszone były ograniczyć swą działalność założycielską do minimum i poprzestać na popieraniu dotychczas założonych przedsiębiorstw. Fakt ten jednak stawia banki w daleko trudniejszym położeniu, niż w r. ub., tym bardziej jeśli przyjmie się pod uwagę ogromny wzrost kosztów handlowych, które w wielkich bankach dochodzą już dzisiaj do setek milionów marek.

Z innych pozycji bilansowych zasługuje na uwagę znaczne zwiększenie się zasobów gotówki w kasach. W porównaniu do r. 1919 zapas gotowizny wzrósł prawie pięciokrotnie, podczas gdy wkłady zwiększyły się tylko trzykrotnie. Jest to wywołane tem, że inne fundusze (prócz wkładów), powierzone bankom, zwiększyły się w stopniu silniejszym, niż wkłady (z 1,9 miljarda na 9,4 miljarda marek.). Są to przeważnie rachunki loruwe, które wymagają wyższego pokrycia, niż wkłady. Poważnie także wzrósł portfel wekslowy banków — z 485 milionów na 1,8 miljarda marek. Dowodzi to ożywienia się stosunków handlowych w kraju. Konto dłużników w rachunkach bieżących wzrosło z 1,2 miljarda w 1919 r. na 5,2 miljarda marek w 1920 r.

Poważną rolę na rynku pieniężnym odgrywa działalność izb rozrachunkowych. Dzięki systemowi tych izb zmniejsza się znacznie obieg pieniędzy. Olbrzymie należności wzajemne banków regulowane są szybko, z minimalnym nakładem pracy i, co najważniejsza, bez potrzeby użycia gotówki. W Polsce istnieją obecnie 3 izby rozrachunkowe — w Warszawie, w Poznaniu i we Lwowie, w najbliższym zaś czasie uruchomiona zostanie czwarta izba — w Łodzi. W 1919 i 1920 r. działały jednak tylko izby rozrachunkowe w Warszawie i w Poznaniu. Warszawska izba założona została 1 marca 1919 r. przy P. K. K. P. z udziałem 12 instytucji bankowych. Izba poznańska rozpoczęła swą działalność z dniem 1 września 1919 r. z udziałem 15 instytucji finansowych. Działalność tych 2 izb przedstawia się jak następuje: (w nawiasach podane są odpowiednie liczby z 1919 r.).

	Sprezentowano dowodów		Przeciętna wysokość do- wodu w mar- kach	Obrót w markach
	Ilość	na sumę mk.		
Izba rozrachun- kowa w Warszawie	40.269 (12.611)	15.300.194.049 (2,674,529.799)	382.504 (222.877)	22.424.874.124 (?)
Izba rozrachun- kowa w Poznaniu	86.403 (18.183)	11.929 245.361 (713,463 376)	138.065 (39.238)	16.987.493.971 (1.050.695.027)
Razem	128.672 (30.794)	27.229.439.410 (3 387 993.175)	260,285 (131 081)	39 412.368.095

Obroty izb rozrachunkowych, choć wzrosły w 1920 r. bardzo poważnie, są jednak, jak na nasze stosunki, niewielkie. Ilość izb należałoby znacznie powiększyć, banki powinny w większej mierze korzystać z usług izb we własnym interesie.

Roman Urban. (Poznań).